

Lausuntopyyntö

16.4.2021

VN/26896/2020
VN/26896/2020-YM-16

Helsingin kaupunki

Helsinki-Seura ry:n valitus Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä 2.11.2020, UUDELY/6332/201

Lausuntopyyntö

Ympäristöministeriö pyytää Helsingin kaupunkia antamaan lausunnon liitteenä olevan valituksen, lausuntojen, mielipiteiden ja asiakirjojen johdosta. Kyseessä on Uudenmaan ELY-keskuksen 2.11.2020 antama päätös rakennussuojeluasiassa koskien Helsingin Lapinlahden sairaala-aluetta.

Lausunto voidaan toimittaa sähköisesti osoitteeseen kirjaamo@ym.fi tai postitse osoitteeseen Ympäristöministeriö, PL 35, 00023 Valtioneuvosto. Lausunto pyydetään lähettämään ympäristöministeriölle **21.5.2021** mennessä. Lähetyksen yhteydessä pyydetään ilmoittamaan ympäristöministeriön diaarinumero VN/26896/2020.

ELY-keskuksen päätöksen perusteena olleet asiakirjat voidaan toimittaa pyynnöstä. Lausunnon antamatta jättäminen ei estä asian ratkaisua.

Erityisasiantuntija Reko Korhonen

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti

Lisätiedot: erityisasiantuntija Reko Korhonen, puh. 029 525 0018, etunimi.sukunimi@ym.fi

Liitteet Helsinki-Seuran valitus liitteineen
Uudenmaan ELY-keskuksen päätös 2.11.2020, UUDELY/6332/2019
Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto asiassa 4.1.2020
Viiden organisaation yhteinen mielipide asiassa
Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry mielipide

Jakelu Helsingin kaupunki

Tiedoksi

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 7
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo@ym.fi

Helsinki 1.12.2020

Ympäristöministeriölle

Valitus

Valituksen alainen päätös

Uudenmaan ELY-keskuksen rakennussuojelupäätös UUDELY/6332/2019

Valittaja

Helsinki-Seura ry, Runeberginkatu 6b B 20, 00100 Helsinki

s-posti: toimisto@helsinkiseura.fi

puhelin: 040 251 5758

Vaatus

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on 2.11.2020 tehnyt päätöksen olla määräämättä Lapinlahden sairaala-aluetta suojeltavaksi rakennusperintölain nojalla. Helsinki-Seura ry esittää, että Uudenmaan ELY-keskuksen kielteistä suojelupäätöstä ei tule vahvistaa, koska Lapinlahden sairaala-alue on rakennusperintölain soveltamisalaan kuuluva valtakunnallisesti merkittävä rakennusperintö jota tulisi suojella k.o. lain nojalla. Helsinki-Seura ry vaatii asian palauttamista Uudenmaan ELY-keskukselle uuteen käsittelyyn.

Perustelut

Suojelun kohde (3§)

Rakennusperintölain (498/2010) tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisuutta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävä hoitoa ja käyttöä. Lain nojalla voidaan suojella rakennusten lisäksi rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita. Niillä tulee olla merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Rakennusperintölain keinot sallivat suojelun ulottamisen yksittäistä rakennusta laajemmalle. Lain nojalla on mahdollista suojella myös rakennukseen liittyvä puisto tai muu rakentamalla tai istuttamalla muodostettu alue. Lapinlahden suojattuihin sairaalarakennuksiin liittyvä puisto ja puutarhat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jonka säilyminen ja hoitaminen tulee turvata.

Lapinlahden sairaalapuisto on rakennettuna alueena rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n mukainen suojelukohde, jolla on rakennusryhmineen, rakennuksineen, rakennelmineen ja istuttamalla muodostettuine alueineen merkitystä henkilöhistorian, rakennustaiteen, erityisten ympäristöarvojen, puutarha- ja puistoarvojen sekä kohteen käytön ja siihen liittyvien tapahtumien kannalta. Puiston kulttuurihistoriallisten arvojen suhteen viittaamme Lapinlahden sairaalan puistoalueen historialliseen selvitykseen (Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu 2002:7, liite).

Soveltamisala (2§)

Asemakaava-alueilla rakennusperintöä suojellaan ensisijaisesti maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvalla kaavoituksella. Kuitenkin rakennusperintölain 2§ 3 momentin mukaan lain soveltamisalaan kuuluvat myös rakennusperintökohteet asemakaava-alueilla, jos kohteella on valtakunnallista merkitystä; jos kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä; tai kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi. Minkä tahansa kohdan täytyminen mahdollistaa rakennusperintölain soveltamisen asemakaava-alueella.

Lapinlahden sairaala-alueen rakennusperinnön valtakunnallinen merkitys on kiistaton. Alue on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö (RKY 2009). Alueen rakennushistoriallinen selvitys osoittaa sen valtakunnallisen merkityksen (Rakennushistoriaselvitys. Lapinlahden sairaala, arkkitehti 2017, liite). Alueella on selvästi tunnistettava sija kansallisen kulttuuriperinnön osana.

Ei ole esteitä sille, että sekä maankäyttö- ja rakennuslakia että rakennusperintölakia käytetään Lapinlahden sairaalapuiston alueen suojeluun. Asemakaavan antama suoja tulisi siksi Lapinlahden puistoalueen osalta täydentää rakennusperintölain antamalla suojalla.

Koska Lapinlahden sairaalapuiston alue kiistatta kuuluu rakennusperintölain soveltamisalaan, tulee suojeluesitys ratkaista rakennusperintölain nojalla kokonaisharkinnan perusteella.

Museoviraston kanta

Museovirasto toteaa 28.11.2019 päivätyssä lausunnossaan että rakennusten säilyminen on toistaiseksi turvattu nykyisen rakennussuojelupäätöksen nojalla ja nykyisellä asemakaavalla. Lausunto poikkeaa ratkaisevasti Museoviraston vuosina 1988 (MV/860/1988), 1999 (MV/062/600/1999) ja 2006 (MV/7/600/2006) annetuista lausunnoista, joissa Museovirasto on puoltanut alueen rakennusten suojelupäätösten täydentämistä myös puistoa koskevalla suojelupäätöksellä.

Vuonna 1988 Museovirasto katsoi, että suojeltavaan sairaalakokonaisuuteen tulee kuulua myös puistoalue siihen liittyvine vanhoine rakennuksineen.

Vuonna 1999 Museovirasto katsoi, että vain rakennussuojelulakiin perustuva suojelupäätös voi varmistaa Lapinlahden puiston kunnollisen säilymisen. Museoviraston kantana (MV/062/600/1999) esitettiin että rakentamisen äärimmäinen mahdollinen raja Lapinlahden ja hautausmaiden suuntaan on saavutettu ja että "alueen maisema ja kulttuurihistorialliset arvot eivät kestä lisärakentamista".

Museoviraston vuoden 2006 lausunnon mukaan "puiston suojelu rakennussuojelulailla antaa mahdollisuuden vaalia ja kehittää aluetta yhtenä kokonaisuutena. Suojelupäätös varmistaisi sen, että alueen maankäytön suunnittelulla ja hoidolla on riittävät selkeät ja kattavat, alueen kulttuurihistoriallisiin arvoihin perustuvat reunaehdot ja tavoitteet."

Koska Lapinlahden alueen asemakaavan antaman suojan heikentämiseen tähtäävä asemakaavan muutostyö on jo alkanut, emme voi yhtyä Museoviraston lausunnon yllättävään kantaan nykyisen asemakaavan antamasta riittävästä suojelusta. Museovirasto toteaa kuitenkin lausunnossaan, että on mahdollista, "että (uuden asemakaavan) ratkaisut luovat uhkia olevan kokonaisuuden

keskeisten piirteiden säilymiselle”. Tältä osin yhdymme Museoviraston näkemykseen, mutta katsomme että näiden uhkien toteutumisen ehkäisemiseksi Lapinlahden sairaalapuisto tulisi suojella rakennusperinnöstä suojelusta annetun lain mukaan, Museoviraston vuosina 1988, 1999 ja 2006 antamien lausuntojen mukaisesti.

Kokonaisharkinta (8§)

Suojelutarpeen kokonaisharkinnassa tulee huomioida Lapinlahden sairaalapuiston alueen merkittävyttä. Alue on Suomessa ainutlaatuinen, maan ensimmäisen mielisairaalan puisto. Se on historiallisesti tyypillinen ja edustava, kuvatessaan valistuksen jälkeistä aikaa mielen terveyshoidossa ja edustaessaan potilastyönä syntyneitä englantilaistyyppistä maisemapuistoa. Puistossa on sekä maisemoinnin, polkujen että kasvillisuuden suhteen runsaasti alkuperäisyyttä. Puistolla on historiallinen todistusvoimaisuus ja selkeä kerroksellisuus, jossa myös alkuperäiset puistoelementit ovat selvästi havaittavissa.

Kokonaisharkinnassa on syytä huomioida myös Euroopan neuvoston rakennustaiteellista perintöä käsittelevään, Suomessa voimassa olevaa yleissopimusta (valtionsopimus 10/1992), joka kohdistuu myös rakennuskokonaisuuksiin. Yleissopimus ymmärtää rakennetut ympäristöt laajasti, käsittäen myös ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksena syntyneitä kokonaisuuksia. Yleissopimuksen 1. artiklan mukaan rakennustaiteelliseen perintään kuuluvat myös osittain rakennetut ulkokohteet.

Lisäksi kokonaisharkinnassa tulee huomioida Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä, joka Suomessa tuli voimaan 1.9.2018 (laki 61/2018) (Euroopan neuvoston puiteyleissopimus (Faro)). Lapinlahden alueeseen liittyy myös merkittävä aineeton kulttuuriperintö, joka liittyy alueella lähes 200 vuotta tehtyyn ja edelleen jatkuvaan mielen terveytyöhön. Lapinlahden kulttuuriperintö on monimuotoinen ja kestävän kehityksen voimavara.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta on 11.12.2018 (§ 645) päättänyt aloittaa Lapinlahden sairaalan puistoa suojelevan asemakaavan muutostyön. Lautakunnan hyväksymät asemakaavamuutoksen suunnitteluperiaatteet sisältävät mahdollisuuden lisärakentamiseen puiston eteläisessä osassa. Asemakaavamuutoksen suunnitteluperiaatteiden käsittely lautakunnassa osoittaa kiistatta, että aluetta suojelevan asemakaavan muutoksen valmistelu on jo alkanut. Kaupungin aloittama kaavamuutostyö, joka tähtää lisärakentamiseen puistossa, osoittaa että maankäyttö- ja rakennuslaki ei anna riittävää suojaa kohteelle. Lautakunnalle esitetty esisopimus kaavoituksesta on ristiriidassa maankäyttö- ja rakennuslain 91b pykälään vastainen.

Sairaalapuiston alueen suojeltavaksi määrääminen on harkinnanvaraista. Rakennussuojelua koskevassa päätöksessä harkintaa tulee tehdä, paitsi rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon, myös suojelun tarkoituksenmukaisuuden osalta. Ajoissa tehty suojelupäätös on tarkoituksenmukainen, koska se ohjaa kaavoitustyötä. Suojelupäätöksen myötä voidaan parhaiten huomioida kulttuuriperintö Helsingin kaupungin käynnistämässä kaavoitustyössä. Helsingin kaupunkiympäristön toimiala on valmistellut esisopimusta alueen kaavoituksen muuttamisesta ja rakennusoikeuksien myöntämisestä kaupalliselle toimijalle, mikä osoittaa että alueen maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuva kaavasuoja on riittämätön. Mikäli suojelupäätös siirtyy tulevaisuuteen, se voi laukaista valtion korvausvelvollisuuksia rakennusten ja puistoalueen omistajille. Tarkoituksenmukaisuusarvio puoltaa suojelupäätöksen tekemistä nyt.

Asian tähänastinen käsittely

Uudenmaan ELY-keskus ei järjestänyt rakennusperintölain mahdollistamaa kuulemistilaisuutta suojeluasiassa. Naapureiden kuuleminen toteutettiin nopealla aikataululla. Lisärakentamisen osoitetun puisto-osan rajanaapuri Helsingin ortodoksinen seurakunta sai virallisen lausuntopyynnön 9.10.2020, jossa vastaus pyydettiin 23.10.2020 mennessä. Seurakunnan hallintopäällikkö Kristiina Mendesin antaman tiedon mukaan seurakunnalla ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta ottaa kantaa suojeluesitykseen, koska seurakuntaneuvosto kokoontuu kerran kuussa ja esityslista laaditaan kaksi viikkoa ennen kokousta. Lyhyellä vastausajalla tosiasiallinen lausumismahdollisuus on viety asianosaisilta seurakunnilta.

Rakennusperintölaki pyrkii lisäämään kansalaisten mahdollisuuksia osallistua elinympäristöönsä koskeviin asioihin, ja antamaan heille aikaisempaa paremmat mahdollisuudet saada tietoa ja vaikuttaa ympäristöönsä. ELY-keskuksen toteuttama kuuleminen ei ole tukenut lainsäätäjän pyrkimystä edistää osallisuutta.

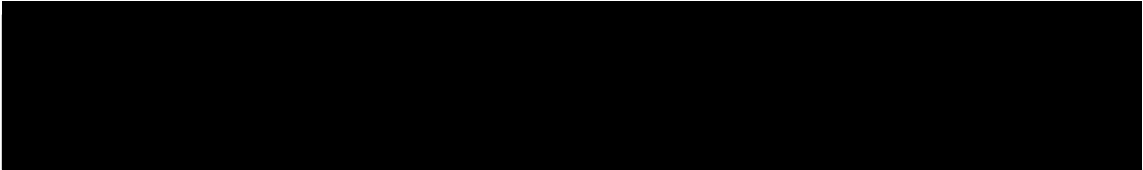
Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä painottaa kansalaisyhteiskunnan ja demokratian roolia ja kannustaa yhteisöjä toimimaan yhteiseksi koetun kulttuuriperinnön hyväksi. Faron sopimuksen hengessä pidämme suotavana, että rakennusperintölain §7 2. momentin mukainen kuulemistilaisuus järjestettäisiin osana jatkovalmistelua ja että rakennusperintölain mukaisilta asianosaisilta uudestaan pyydetäisiin lausunnot, antaen riittävästi vastausaikaa asian käsittelyyn suojeltavana alueen naapureina olevien seurakuntien luottamushenkilöelimissä.

Vaarantamiskielto

Koska puistoalueeseen kohdistuu välittömiä lisärakentamispaineita, katsomme että ELY-keskuksen tulisi asettaa alueelle vaarantamiskielto kulttuurihistoriallisten arvojen suojelemiseksi.

Lopuksi

Vastuu kansallisesta kulttuuriperinnöstä kuuluu perustuslain 20 §:n mukaan kaikille. Lapinlahden rakennusperintö on yhteinen. Koska Lapinlahden sairaalapuisto rakennuksineen muodostaa valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriperinnön, katsomme että suojelua ei voi perustua pelkästään kunnalliseen päätöksentekoon, vaan suojelusta tulee saada kansallinen, rakennusperintölakiin perustuva päätös. Kokonaisharkinnassa tulee huomioida kohteen valtakunnallinen kulttuurihistoriallinen merkitys ja tosiasiallinen suojelun tarve. Kaavamuutosprosessin käynnistyminen ja siihen liittyvä varausehdotus osoittaa, että maankäyttö- ja rakennuslain antama suoja ei ole riittävä ja lain 91b pykälän vastainen. Suunnitteluvarauksella kavennetaan maankäyttö- ja rakennuslain suomia kansalaisten ja asianosaisten vaikutusmahdollisuuksia, joten alueen suojelu on käytännössä mahdollinen vain rakennusperintölain nojalla.

Martti Helminen
puheenjohtaja
Helsinki-Seura ry

Tero Halonen
toiminnanjohtaja
Helsinki-Seura ry.

LIITTEET:

1. Uudenaamaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös 2.11.2020
2. Lapinlahden sairaalan puistoalueen historiallinen selvitys (Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2002:7)
3. Rakennushistoriaselvitys. Lapinlahden sairaala, ark-byroo 2017
4. Suunnitteluvarauksen varausehdot, Helsingin kaupunginhallitus 15.6.2020
5. Suunnittelu varauksen alue, Helsingin kaupunginhallitus 15.6.2020

SUOJELUESITYKSEN TEKIJÄ

Helsinki-Seura ry.

ESITYKSEN KOHDE

Lapinlahden sairaala-alue
Kiinteistötunnus 91-432-5-2

ESITYKSEN SISÄLTÖ

Helsinki-Seura ry, 27.5.2019

Esityksessä todetaan, että rakennukset on suojeltu vuonna 1994 rakennussuojelulailla. Puisto on oleellinen osa tätä rakennettua kulttuurihistoriallista ympäristöä. Se lisää rakennusten historiallista arvoa sekä mahdollistaa alueen kulttuuriperinnön merkityksen ymmärtämistä ja tulkintaa. Puisto rakennuksineen on kansallisesti arvokas, ainutlaatuinen ja erityissuojelua vaativa kokonaisuus. Se tulisi nähdä historiansa ja nykykäyttönsä vuoksi säilytettävänä Helsingin kaupunkikuvaa ja -kulttuuria rikastuttavana suojelukohteena.

Esityksessä on kattava kuvaus kohteen historiasta ja käytöstä. C.L. Engelin suunnittelema sairaala valmistui vuonna 1841 ja sen ympärille suunniteltiin sairaalatoimintoja tukeva promenadipuisto ajan maisemapuistoihanteiden mukaisesti. Puistorakentaminen alkoi heti sairaalan valmistuttua. Puistoalue kattoi koko silloisen Lapinniemen. Karuun kalliomaastoon rakennettiin upea puistokokonaisuus yllilääkäri Fahlanderin (1841 - 65) ja yllilääkäri Saelanin (1865 - 1904) aikana. Alueen nykyiset maisemanmuodot ovat pääosin silloin tehtyjen maantäyttötöiden tulosta.

Avoimien niittyjen, puuryhmien, metsiköiden ja avokallioiden muodostama kokonaisuus loi puistoon vaihtelevia maisematiloja ja näkymiä, jotka polkuverkosto toi vain sairaala-alueella asuvien ulottuville. Luonnonkasvillisuutta täydennettiin taitavasti harvinaisilla jalopuuistutuksilla. Puiston keskiosassa oli yllilääkäriin puutarha, josta erityisesti Saelanin aikana tuli kaupungin kasvitieteellinen harvinaisuus. Puisto ei ollut pelkästään silmän iloksi, vaan sillä oli hoidollinen merkitys. Rannikolle tyypillisen luonnonmaiseman, hoidetun puiston, hyötypuutarhan ja kukkatarhojen kokonaisuuden uskottiin tukevan sairaalapotilaiden tervehtymistä. Se oli perusteluna myös sille, että potilaat osallistuivat puiston perustamis- ja kunnostustöiden tekemiseen. Lapinlahden kokonaisuus rakennettiin aikakauden käsitysten mukaisesti tervehtymistä ja hyvinvointia edistäväksi sairaala-ympäristöksi. Aikoinaan kauas kaupungin ulkopuolelle rakennettu Lapinlahden sairaala-alue kiinnittyy nykyisin saumattomasti kaupunkiin. Alun perin 17,5 hehtaarin laajuisesta puistosta on jäljellä enää runsas kolmannes, noin kahdeksan hehtaaria. Monia puiston osia on osoitettu muuhun maankäyttöön. Viimeisimmät puiston luonteeseen merkittävästi vaikuttaneet muutokset ovat Ilmarisen toimistorakennus, kevyen liikenteen järjestelyt alueen etelä- ja kaakkoisreunaa pitkin ja Länsiväylän korottaminen puiston kohdalla.

Vuodesta 1841 alueella yhtäjaksoisesti jatkunut sairaalatoiminta on turvannut osittain paikan kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen, minkä myös Museovirasto on todennut lausunnossaan vuonna 1986. Vaikka puiston alkuperäisestä pinta-alasta on menetetty yli puolet, on puisto ydinosa säilynyt pitkään jatkuneen sairaalatoiminnan ansiosta alkuperäisessä muodossa ja viime vuosien hyvän hoidon ja tehtyjen kunnostusten avulla palannut lähes entiseen loistonsa.

Esityksen mukaan valtakunnallisesti arvokas Lapinlahden sairaala-alue liittyy vanhojen hautausmaiden, merenlahtien ja Hietaniemen rantojen muodostamaan kulttuurihistoriallisesti ja kaupunkirakenteellisesti merkittävään viheraluekokonaisuuteen, Helsingin 'Läntiseen vihersormeen'. Engelin suunnittelema sairaala on Suomen vanhin ja Euroopan mittapuulla vanhimpiin kuuluva psykiatrinen hoitolaitos. Sairaala ympäröivä puisto puutarhoineen on keskeinen osa psykiatrisen potilashoidon historiaa ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää sairaalaympäristöä. Alueen arvoa lisää rakennusten ja niiden lähiympäristön säilyneisyys alkuperäisessä asussaan. Puistosta löytyy myös sairaalan toimintaan kuuluvien, sittemmin purettujen rakennusten, kuten kappelin ja sikalan, perustuksia. Alueen historiaa pidetään elävänä muun muassa mielenterveyttä tukevalla toiminnalla ja säännöllisillä opaskierroksilla.

Lapinlahden sairaalapuiston vanhimmat kerrostumat ovat 1800-luvulta, ja se on siten yksi Helsingin vanhimmista puistoista. Puisto on lajissaan harvinainen, sillä tämän aikakauden rakennuksia ja niihin kiinteästi liittyviä, meren rannalla sijaitsevia puistoalueita ei ole säilynyt Helsingissä.

Lapinlahdessa luonnon biodiversiteetti on poikkeuksellisen monipuolinen. Puiston kasvillisuus- ja luontoarvoista on tehty erillisiä selvityksiä. Uudenmaan ELY-keskuksen toimeksiannosta tehdyssä selvityksessä puistosta on todettu mahdollisesti Suomen laajin mukulakirvelikasvusto ja harvinainen uhanalainen kirvelilattakoi (*Depressaria chaerophylli*).

Monimuotoisuuden myötä myös puiston lintupopulaatio on merkittävä. Puiston virkistysarvot liittyvät sen sijaintiin, vivahteikkaisiin maisematiloihin, vaikuttavaan merellisyyteen ja viehättäviin näkyymiin. Puukujanteet, vanha puusto, säilyneet puistosommitelmat ja rakennusten harmoninen sijoittuminen maastoon tekevät alueesta erityisen elvyttävän ja elämyksellisen.

Uusi toiminta on muovannut alun perin suljetun sairaalaympäristön kaikille avoimeksi mielen hyvinvoinnin keskuksiksi, Lapinlahden Lähteeksi. Puisto on nykyisin tärkeä virkistäytymispaikka lähikaupunginosien (Jätkäsaari, Ruoholahti, Kamppi, Töölö) asukkaille. Lähes päivittäin myös alueen koulut ja päiväkodit käyttävät puistoa retkikohteenaan, samoin partiolaiset. Puistossa järjestetään kaikille avointa maksutonta toimintaa kuten linturetkiä, melontaa ja palstaviljelyä. Helsingin kaupunki on myöntänyt kolmivuotisen avustuksen kaupunkiluontokeskuksen perustamiseksi Lapinlahteen keväällä 2019. Puiston elvyttävyys kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistäjänä on tärkeä suojeluperuste. Lapinlahden sairaalapuistoa on myös esitetty osaksi kansallista kaupunkipuistoverkostoa. Helsingin

kaupunginvaltuusto teki yksimielisen päätöksen selvittää kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta Helsinkiin. Kansallinen kaupunkipuisto sisältyy hyväksytyyn kaupunkistrategiaan ja taloussuunnitelmaan 2019 - 2022.

Esityksessä kerrataan edellisen rakennussuojelulain mukaisen prosessin vaiheet ja kohteen suojelu rakennussuojelulla sekä kaava- ja suojelutilanne.

Esityksen mukaan puiston ja koko sairaalaympäristön suojeleminen rakennusperintölain mukaan on ajankohtaista, koska Lapinlahden rakennukset ja puisto ovat muutospaineen alla. Vaikka Lapinlahden arvot on monella tasolla tunnustettu, ei puiston säilymistä tällä hetkellä turvata pysyvästi. Vuonna 2012 laadittua asemakaavaa on tarkoitus muuttaa, minkä vuoksi asemakaavallinen suojelu ei ole osoittautunut riittäväksi alueen arvojen vaalimiseksi.

Kaupungin tavoitteena on myydä Lapinlahden rakennukset sekä mahdollistaa lisärakentaminen puistoon ja säilyttää kaupungin hallinnassa vain jäljelle jäävä alue julkisena puistona.

Kaupunki järjestää lähinnä rakentajille ja rahoittajille suunnatun ideakilpailun sairaala-alueen kehittämiseksi. Kilpailuohjelman mukaan lisärakentaminen puiston eteläreunaan on mahdollista. Kilpailun päätyttyä kaupunki solmii sopimuksen voittaneen kilpailijan kanssa ja laatii asemakaavamuutoksen tämän pohjalta. Kaupunkiympäristölautakunta on hyväksynyt kilpailuohjelman ja asemakaavamuutoksen suunnitteluperiaatteet syksyllä 2018.

Kaupunkilaisten ja osallisten mahdollisuus vaikuttaa alueen kehittämiseen, rakentamisen määrään ja rajautumiseen puistoon on poikkeuksellisesti ensimmäisen kerran mahdollista vasta jo voittaneen kilpailuehdotukseen perustuvan asemakaavan muutosehdotuksen valmistelun yhteydessä. Uhkana on, että lisärakentaminen puistossa työntyy pitkälle sairaalarakennuksen läheisyyteen ja historiallisen puiston merkittäviä osia jäisi uuden rakentamisen alle. Puistoa ei kilpailuohjelmassa haluta nähdä rakennuksiin kiinteästi liittyvänä kokonaisuutena. Puisto altistetaan merkittäville muutoksille uudella asemakaavalla. Vanhojen suojeltujen rakennusten käyttötarkoitus uhkaa muuttua. Yksityiset korttelialueet pysäköinti- ja huoltotiloihin veisivät osan puistoa. Lisärakentamisen myötä kunnallistekniikan uudistaminen edellyttää maankaivuuta puistossa. Puiston kokoon tai sen maisemakuvaan vaikuttavia muutoksia onkin mahdoton tehdä puiston arvoihin kajoamatta.

Suojeluesityksessä katsotaan, että puiston arvo tulee nähdä kokonaisuutena. Asiantuntijoiden mukaan sairaalan ympäristön puistoalue on merkittävä, eikä uudisrakentamista suositella. Aluekokonaisuus tulee suojella kansallisesti merkittävänä kohteena ja se on rakennusperintölain 3 §:n tarkoittama kohde.

KAAVOITUSTILANNE

Osa sairaalan arvokkaasta rakennuskannasta ja puisto on suojeltu 6.7.2012 voimaan tulleella asemakaavalla (12046) kattavin ja tarkoin suojelumääräyksin.

Alueen rakennuksista päärakennus, huoltorakennuksen vanhempi osa, Venetsia-rakennus, Omenapuutalo (puutarhurin asuinrakennus), Terapiatalo ja kellarirakennus on suojeltu rakennussuojelulailla (YM/30/561/93).

Sairaala-alue on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

LAUSUNNOT

Museovirasto 28.11.2019

Lausunnossa kerrataan kattavasti suojeluesitys, alueen suojelu- ja suunnitteluhistoria sekä kaava- ja suojelutilanne. Museovirasto katsoo, että Lapinlahden entinen mielisairaalan alue on Suomen sairaalarakennusperinnön kannalta ainutlaatuinen kohde ja valtakunnallisesti erityisen merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.

Rakennussuojelupäätös ja voimassa oleva asemakaava ovat yhdessä tukeneet sen vaalimista kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaana kokonaisuutena, ja toisaalta mahdollistaneet entisen sairaala-alueen käyttämisen kansalaisten hyvinvointia laaja-alaisesti palvelevana alueena. Suojelutavoitteet ovat tähän mennessä toteutuneet ja rakennusten, piha-alueiden ja puiston suojeluarvot ovat vahvistuneet. Vaikka ennen nykyistä asemakaavaa sairaala-alueella on jo merkittävästi supistettu ja rakennuskantaa ajan mittaan uudistettu, ovat alkuperäinen kokonaisuus ja sen tarkoitus vielä hahmotettavissa. Rakennusten säilyminen on toistaiseksi turvattu nykyisen rakennussuojelupäätöksen nojalla ja nykyisellä asemakaavalla, jolla myös piha-alueet ja puisto rakenteineen, vanhoine puineen ja istutusalueineen on suojeltu.

Helsingin kaupunki 22.6.2020

Lausunnossa viitataan Museoviraston lausuntoon ja todetaan, että voimassa oleva suojelu rakennussuojelulain nojalla ja nykyinen asemakaava turvaavat Lapinlahden rakennusten ja puistoalueen säilymisen. Suojelun laajentaminen ja kohteen asettaminen vaarantamiskieltoon ei ole tarpeen.

Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Uudenmaan piiri ry 26.6.2020

Lausunnossa todetaan, että puiston kasveilla elää muun muassa erittäin uhanalainen kirvelilattakoi. Erilaiset julkisuudessa yhä olleet hotellisuunnitelmat uhkaavat nimenomaan sille tärkeää alueen eteläosaa. Lausunnon mukaan esitys täyttää rakennusperintölain keskeiset kriteerit.

Pro-Lapinlahti Mielenterveysseura ry 19.9.2020

Lausunnossa todetaan, että rakennussuojelupäätös ja nykyinen asemakaava eivät suojele riittävästi Lapinlahden vanhaa sairaala-alueella. Helsinki-seuran tekemä suojeluesitys täyttää rakennusperintölain keskeiset kriteerit, minkä vuoksi Lapinlahden aluekokonaisuus tulisi suojella kansallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena kohteena rakennusperintölain nojalla.

VIEREISTEN KIINTEISTÖJEN KUULEMINEN

Rakennusperintölain 7§:n mukaan ELY-keskuksen on ennen suojelua koskevan päätöksen tekemistä varattava viereisen kiinteistön omistajalle ja haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Alue rajautuu yhtä kiinteistöä lukuun ottamatta Helsingin omistamiin alueisiin sekä hautausmaihin. Lausuntoja ei annettu. Päätös lähetetään tiedoksi viereisille kiinteistöille.

VASTINEET

Helsinki-Seura ry 17.9.2020

Vastineessa kerrataan annetut lausunnot ja todetaan, että Helsinki ja Museovirasto eivät ole huomioineet asemakaavan muutostyötä. Vastineessa toistetaan, että kohteella on rakennusperintölain 3 §:n tarkoittamaa merkitystä.

ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei määrää Lapinlahden sairaala-alueita suojeltavaksi.

Lähtökohdat

Esityksen mukaan puisto ja entinen sairaala-alue tulee suojella rakennusperintölailla, koska Lapinlahden rakennukset ja puisto ovat muutospaineen alla. Vaikka Lapinlahden arvot on monella tasolla tunnustettu, ei puiston säilymistä tällä hetkellä turvata pysyvästi. Vuonna 2012 laadittua asemakaavaa on tarkoitus muuttaa, minkä vuoksi asemakaavallinen suojelu ei ole osoittautunut riittäväksi alueen arvojen vaalimiseksi.

Sairaala-alue ja osa rakennuksista on suojeltu asemakaavalla ja osa rakennuksista rakennussuojelulailla. Alue on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.

Museovirasto ja Helsingin kaupunki katsovat, että olemassa olevat suojelun välineet ovat riittävät.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri sekä Pro-Lapinlahti Mielenterveysseura ovat antaneet lausunnot. Ne eivät kuitenkaan ole rakennusperintölain 7 §:n tarkoittamia osallisia. Päätös lähetetään niille tiedoksi.

Perustelut

Rakennusperintölain 2.2 §:n mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999). Rakennusperintölain 2.3 §:n mukaan lakia sovelletaan kuitenkin 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitettulla alueella, jos: 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä; 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä tai

3) kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Entisellä sairaala-alueella sijaitsevat rakennukset on suojeltu rakennussuojelulailla. Voimassa olevassa asemakaavassa on annettu kattavia ja yksityiskohtaisia määräyksiä puistoalueen suojelemiseksi.

Alue on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö (RKY 2009). ELY-keskus katsoo, että valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön arvot on turvattu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamalla tavalla asemakaavalla. Mainittujen tavoitteiden mukaan valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen turvaamisesta tulee huolehtia. 2.3 §:n toinen kohta liittyy lähinnä sisätilojen suojeluun. Rakennukset on suojeltu rakennussuojelulailla ja asemakaavalla, eikä niiden uudelle suojelemiselle rakennusperintölailla ole erikseen tarvetta. Kolmas kohta liittyy asemakaavatilanteeseen, jolla tarkoitetaan sitä, että asemakaavan muutos viivästyy kunnan kannan tai kaavoituksen resurssien vuoksi niin, että rakennusta uhkaa purkaminen tai ajan kulumisesta johtuva rappeutuminen. Alueella on voimassa suojeluasemakaava, jossa osa rakennuksista ja puisto on suojeltu kattavasti. Asemakaavan muutos ei tarkoita asemakaavasta johtuvaa tilannetta, jonka perusteella tulisi soveltaa rakennusperintölakia.

Edellä kerrottuun viitaten, Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että Lapinlahden entisen mielisairaalan rakennukset ja puiston suojelutavoitteet on turvattu rakennussuojelulain säännösten nojalla annetulla päätöksellä ja alle kymmenen vuotta sitten voimaan tulleella asemakaavalla. Uudelle rakennusperintölain mukaiselle suojelupäätökselle ei ole näin ollen tarvetta. Uutta asemakaavaa laadittaessa rakennetun kulttuuriympäristön suojelun osalta tulee ottaa huomioon niin valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, ylempien asteiset kaavat kuin maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset (54 §).

Sovelletut oikeusohjeet

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) §
1,2,3,4,5,7,8,9,10,21

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta **ympäristöministeriöltä** kirjallisella valituksella. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa ympäristöministeriön kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä,

jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Sijaistiedoksiannossa päätös katsotaan tiedoksisaaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä todistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin muutosta haetaan, mitä muutoksia vaaditaan tehtäväksi ja millä perusteilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmä on valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus päätöksen tiedoksisaantipäivästä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja

Valituksen toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä, postitse tai toimittaa lähetin välityksellä. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriö

postiosoite
käyntiosoite
sähköposti

Puhelin
Puhelin
Faksi

virka-aika

PL 35, 00023 VALTIONEUVOSTO
Aleksanterinkatu 7, Helsinki
kirjaamo@ym.fi

0295 16001 (valtioneuvoston vaihde)
02952 50300 (kirjaamo)
09 1603 9320

8.00-16.15

Valituksen käsittelystä ympäristöministeriössä ei peritä maksua.

Alueidenkäyttöpäällikkö

Brita Dahlqvist-Solin

Ylitarkastaja

Henrik Wager

PÄÄTÖS

Helsinki-Seura ry saantitodistuksella
Helsingin kaupunki saantitodistuksella

LIITTEET

Kartta

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö, Rakennetun ympäristön osasto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu
Helsingin kaupunginmuseumuseo
Helsingin kaupunginhallitus / Kympp
Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Uudenmaan piiri ry
Pro-Lapinlahti Mielenterveysseura ry
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen
Helsingin seurakuntayhtymä / Hietaniemen hautausmaa
Helsingin ortodoksinen seurakunta

Tämä asiakirja UUELY/6332/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument UUELY/6332/2019 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Dahlqvist-Solin Brita 02.11.2020 10:06

Esittelijä Wager Henrik 02.11.2020 10:04

From: Kristian Wahlbeck <Kristian.Wahlbeck@mieli.fi>
Sent: 1. joulukuuta 2020 16:17
To: Ym Kirjaamo
Subject: Liitetiedostot: Valitus päätöksestä UUELY/6332/2019

Liitteet 2 ja 3 eivät koonsa takia ole sähköpostitse lähetettävissä.

Ne ovat ladattavissa seuraavista osoitteista:

Liite 2 (puiston historiallinen selvitys) <https://drive.google.com/file/d/1uzGI9aU7daL9H9a1otOCf0-xtMLaStHA/view?usp=sharing>

Liite 3 (rakennushistoriaselvitys) <https://drive.google.com/file/d/1QyAjk6Cp7A1k9k71JM-4-FRhaCpqJHLI/view?usp=sharing>

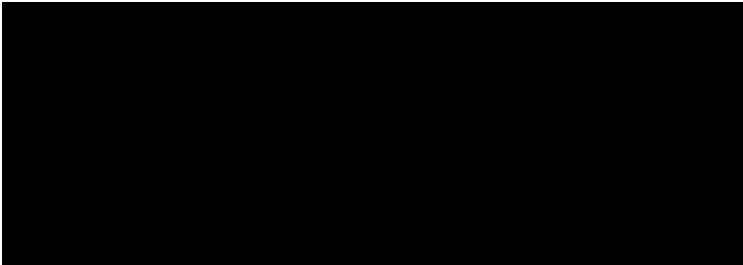
yst terv

Kristian Wahlbeck

Kehitysjohtaja
Utvecklingsdirektör
Director of Development

MIELI Suomen Mielenterveys ry
MIELI Psykisk Hälsa Finland rf
MIELI Mental Health Finland

Maistraatinportti 4 A, 00240 Helsinki

Lähtettäjä: Kristian Wahlbeck
Lähetetty: tiistai 1. joulukuuta 2020 16.09
Vastaanottaja: kirjaamo@ym.fi
Aihe: Valitus päätöksestä UUELY/6332/2019

Lähetämme ohessa valituksen ELY-keskuksen päätöksestä . Tiedostokoon aiheuttamien ongelmien takia osa liitteistä toimitetaan eri sähköpostissa.

yst terv

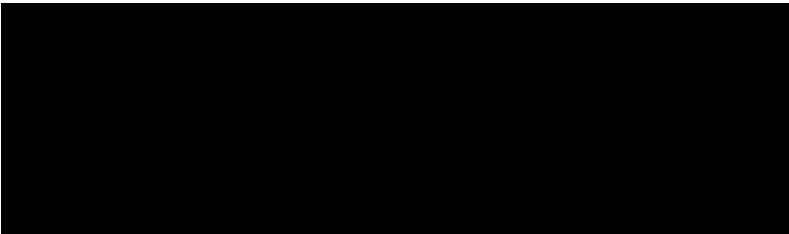
Kristian Wahlbeck

Kehitysjohtaja

Utvecklingsdirektör
Director of Development

MIELI Suomen Mielenterveys ry
MIELI Psykisk Hälsa Finland rf
MIELI Mental Health Finland

Maistraatinportti 4 A, 00240 Helsinki

From: Kristian Wahlbeck <Kristian.Wahlbeck@mieli.fi>
Sent: 1. joulukuuta 2020 16:12
To: Ym Kirjaamo
Subject: Valitus päätöksestä UUELY/6332/2019:
Attachments: Liite 5. Varausalue.pdf; Liite 4. Varausehdot.pdf

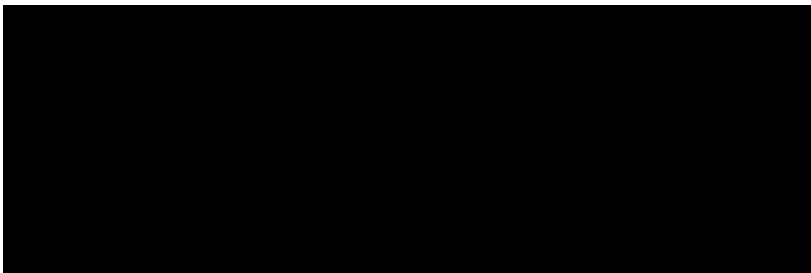
Ohessa k.o. valituksen liitetiedostoja.

ysterv
Kristian Wahlbeck

Kehitysjohdaja
Utvecklingsdirektör
Director of Development

MIELI Suomen Mielenterveys ry
MIELI Psykisk Hälsa Finland rf
MIELI Mental Health Finland

Maistraatinportti 4 A, 00240 Helsinki

Lähtettäjä: Kristian Wahlbeck
Lähetetty: tiistai 1. joulukuuta 2020 16.09
Vastaanottaja: 'kirjaamo@ym.fi' <kirjaamo@ym.fi>
Aihe: Valitus päätöksestä UUELY/6332/2019

Lähetämme ohessa valituksen ELY-keskuksen päätöksestä . Tiedostokoon aiheuttamien ongelmien takia osa liitteistä toimitetaan eri sähköpostissa.

ysterv

Kristian Wahlbeck

Kehitysjohdaja
Utvecklingsdirektör
Director of Development

MIELI Suomen Mielenterveys ry
MIELI Psykisk Hälsa Finland rf
MIELI Mental Health Finland

Maistraatinportti 4 A, 00240 Helsinki

Merkinnät

 Alue, jolla voidaan tutkia ympäristöön sopeutuvaa lisärakentamista

 RKY-alue

 Kirveiliattakoesiintymät

 Arvokas puu- tai pensasryhmä

 Avoimena säilytettävä alueen osa tai avattava näkymä

 Suojeltava puistossa oleva rakenne

 Maanalainen johto

 Keskustatunnelin alustava aluevara

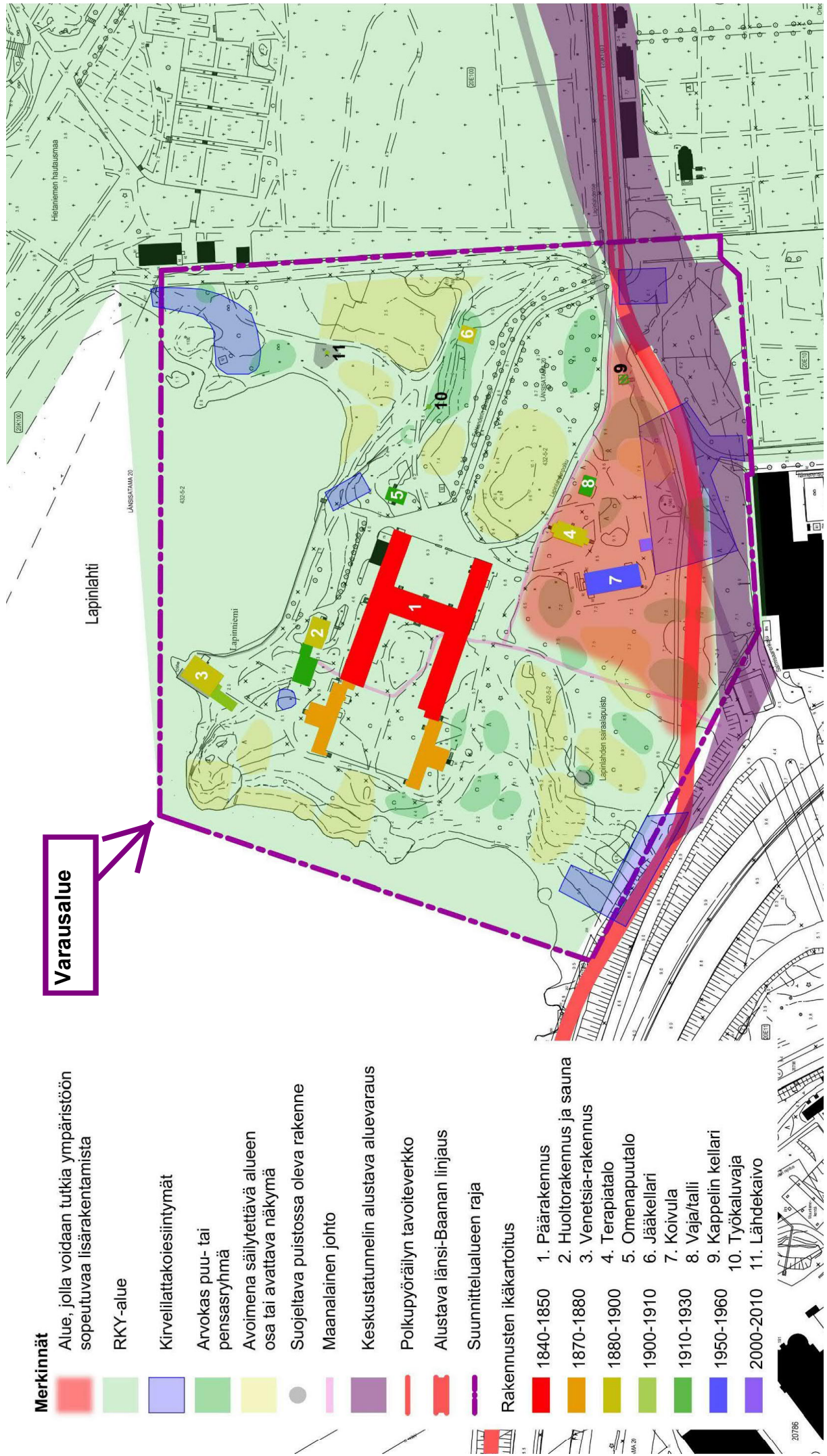
 Polkupyöräilyn tavoiteverkko

 Alustava länsi-Baanan linjaus

 Suunnittelualueen raja

Rakennusten ikäkartoitus

- 1840-1850** 1. Päärakennus
- 1870-1880** 2. Huoltorakennus ja sauna
- 1880-1900** 3. Venetsia-rakennus
- 1900-1910** 4. Terapiatalo
- 1910-1930** 5. Omenapuutalo
- 1950-1960** 6. Jääkellari
- 2000-2010** 7. Koivula
- 8. Vaja/talli** 9. Kappeliin kellari
- 10. Työkaluvaja** 11. Lähdekaivo
- 11. Lähdekaivo**

Liite 2

Varausehdot

1. Varauksensaajana on NREP Oy (y-tunnus 2110745-6)
2. Varaus on voimassa 31.12.2023 asti
3. Varauksensaajan tulee noudattaa Lapinlahden sairaala-alueen konseptikilpailun kilpailuohjelmaa, alueen suunnitteluperiaatteita, kilpailuehdotusta 'Lapinlahden kevät' ja 10.6.2020 päivättyä kilpailuehdotusta täydentävää esitystä sekä kilpailun arviointiryhmän antamia jatkosuunnitteluohjeita.
4. Kaupunki käynnistää varauksen perusteella alueen kaavoituksen varauksensaajan hakemuksen saatuaan.
5. Varauksensaajan tulee varausaikana yhteistyössä kaupungin kanssa tutkia kilpailuehdotuksen mukaisen hotellihankkeen sijoittumista siten, että hankkeen vaikutuksen puistoalueen laajuuteen minimoidaan.
6. Kaupunki ja NREP Oy neuvottelevat varausaikana yhteisyrityksen perustamisesta, jolloin lähtökohtana pidetään muun ohella, että
 - a. yhteisyritykseen perustuva toimintamalli ei oikeuta 'Lapinlahden kevät' ehdotuksesta ilmenevien laadullisten ja toiminnallisten ansioiden heikennyksiin,
 - b. apporttina luovutettava omaisuus (kaupungin omistamat sairaala-alueen vanhat rakennukset) muodostavat lähtökohtaisesti valtaosan kaupungin sijoituksesta,
 - c. yhteisyrityksellä on täysi vastuu vanhojen sairaalarakennusten kunnostamisesta ja ylläpidosta
 - d. kaupunki päättää yhteisyritykseen osallistumisesta vapaan harkintansa mukaan erikseen
 - e. yhteisyrityksen osakassopimus ja esisopimus hankkeen toteuttamisesta ja tonttien luovuttamisesta on tarkoitus tuoda päätöksentekoon samanaikaisesti.

Osapuolten tavoitteena on, että sairaala-alueen vanhat rakennukset siirtyvät yhteisyritykselle ja että niille osoitettavien tonttien maanvuokrasopimukset allekirjoitetaan viipymättä sen jälkeen, kun hankkeen toteuttamisen edellyttämä asemakaavanmuutos on tullut voimaan ja hankkeen muut edellytykset (ml. lainvoimaiset rakennusluvut) ovat olemassa.

7. Varauksensaaja on tietoinen, ettei tämä varaus vielä mahdollista tonttien luovuttamista. Kaupunki ja varauksensaaja sopivat varausaikana kilpailuehdotuksen mukaisten uudisrakennusten tonttien luovuttamisesta esisopimuksella kohdan 6 e mukaisesti.
8. Varauksensaaja on tietoinen, että tulevat järjestelyt ja luovutukset tullaan tekemään markkinaehtoisesti ottaen huomioon kiellettyä valtiontukea koskevat säännökset.
9. Varauksensaaja on tietoinen alueella voimassa olevista vuokrasopimuksista ja siitä, että kilpailuehdotuksen toteuttaminen saattaa edellyttää erillisiä päätöksiä vuokrasopimusten muuttamisesta.
10. Selvyiden vuoksi todetaan, että NREP Oy:llä on oikeus osoittaa yhteisyritystä koskevan osakassopimuksen osapuoleksi hallinnoimansa rahaston suomalainen tytäryhtiö. Tämä siirto-oikeus koskee myös uudisrakennusten tonttien osalta varausaikana laadittavaa esisopimusta.

Yleiset tontinvarauksia koskevat ehdot:

1. Varauksensaajan yleiset velvollisuudet

Varauksensaaja on velvollinen toiminnassaan noudattamaan verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua, työoloja sekä työehtoja koskevia sekä muista vastaavia lakisääteisiä velvoitteita.

Mikäli varauksensaaja ei noudata edellä tarkoitettuja lakisääteisiä veloitteitaan tai varauksensaaja taikka varauksensaajana toimivan yhtiön johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö tuomitaan ns. harmaaseen talouteen liittyvästä rikoksesta (esim. verotus) tai muusta vastaavasta yritystoimintaan liittyvästä rikoksesta, kaupungilla on oikeus seuraamuksitta määrätä varaus päättyämään kesken varausajan.

Kaupungilla on edelleen oikeus seuraamuksitta määrätä varaus päättyämään kesken varausajan, mikäli varauksensaaja asetetaan konkurssiin tai yrityssaneeraukseen tai muutoin käy ilmeiseksi, ettei varauksensaajalla ole taloudellisia tai muita edellytyksiä hankkeen toteuttamiseksi.

Kaupungilla on oikeus seuraamuksitta määrätä varaus päättyämään kesken varausajan ja/tai olla jatkamatta varausaikaa, mikäli varauksensaaja tai varauksensaajan yhtiökumppani ei noudata yleisiä ja erityisiä varausehtoja ja kaupungin niiden perusteella mahdollisesti antamia ohjeita.

Myös varauksensaajan yhteistyökumppanit ovat velvollisia noudattamaan varauspäätöksessä varauksensaajalle asetettuja varausehtoja.

2. Suunnitteluvuvelvollisuus

Varauksensaaja on velvollinen laatimaan kustannuksellaan varausalueelle idea/viite/maankäyttösuunnitelmat ilman aiheetonta viivytystä. Varauksensaaja sitoutuu osaltaan edistämään varausalueen suunnittelua ja asemakaavoitusta aktiivisesti.

Varauksensaaja sitoutuu suunnittelemaan kokonaisvastuuperiaatteella varausalueen ja kunkin varausalueelle toteutettavan rakennuksen tämän varauspäätöksen ehtojen mukaisesti.

Varausalue ja tulevat rakennukset on suunniteltava siten, ettei niiden toteuttamisesta, käytöstä, ylläpidosta, korjaamisesta, eikä uudistamisesta aiheudu vahinkoa, haittaa, eikä vaaraa varausalueen alapuolella, eikä sen ympäristössä mahdollisesti sijaitseville tai sinne asemakaavassa tai muutoin toteutettaviksi osoitetuille rakennuksille, rakenteille, maanalaisille tiloille, yleisille alueille, johdoille, putkille ja vastaaville eikä niiden tavanomaiselle käytölle.

2.1 Suunnitelmien yhteensovittaminen ja varausalueen rakentamiskelpoisuus

Varausalueen suunnittelu on tehtävä yhteistyössä Helsingin kaupungin alueellisten yhteistyö- ja koordinoitiryhmien kanssa. Varauksensaaja on velvollinen kustannuksellaan sovittamaan yhteen varausaluetta koskevat suunnitelmat yleisten alueiden sekä muiden varausaluetta ympäröivien kiinteistöjen kanssa niin, ettei varausalueen toteuttamisesta aiheudu tarpeetonta haittaa muille kiinteistöille tai yleisille alueille.

Varauksensaaja on tietoinen siitä, että varausalueen toteuttamiseen ja sen aikatauluun saattaa merkittävästi vaikuttaa yleisten alueiden rakentaminen sekä lähialueen kortteleiden ja muiden varausaluetta ympäröivien kiinteistöjen rakentaminen.

Varausalueen ulkopuoliset kadut, puistot ja kunnallistekniikka rakennetaan kaupungin ja muiden niiden toteuttamisesta vastaavien tahojen päättämän aikataulun mukaisesti. Tämän vuoksi varauksensaaja on velvollinen hyvissä ajoin etukäteen ennen rakentamisen aloittamista varmistamaan kadun ja muiden yleisten alueiden sekä kunnallistekniikan rakentamisen suunnitelmat ja toteutusaikataulun sekä varausalueen rakentamiskelpoisuuden näistä vastaavilta tahoilta.

3. Pohjatutkimusten suorittaminen

Varauksensaajalla on tämän varauspäätöksen perusteella oikeus kustannuksellaan ja vastuullaan suorittaa varausalueella tavanomaisia geoteknisiä pohjatutkimuksen maaperän laadun ja kantavan pohjakerroksen sijainnin selvitystä sekä perustamistapojen yksityiskohtaista suunnittelua varten. Varauksensaaja vastaa perustamistavan valinnasta.

Varauksensaajan tulee ilmoittaa hyvissä ajoin ennen maaperätutkimuksen suorittamista kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö ja kaupunkirakenne palvelukokonaisuuden maaomaisuuden kehittäminen ja tontit -palvelulle tutkimuksen tekemisestä. Tontit -palvelu antaa tarvittaessa maaperätutkimusten suorittamisesta kirjallisesti aluekohtaisia lisäohjeita, joita varauksensaajan tulee noudattaa.

Varauksensaajalla ei ole kuitenkaan oikeutta ilman eri suostumusta suorittaa varausalueella muita toimenpiteitä, kuten kaataa puita. Varauksensaaja on velvollinen vaadittaessa kustannuksellaan ennallistamaan varausalueen Helsingin kaupungin edellyttämään kuntoon.

Helsingin kaupunki ei vastaa mistään vahingoista, haitoista eikä kustannuksista, mikäli maaperätutkimusten suorittaminen varausalueella ei ole mahdollista.

Varauksensaaja on velvollinen ennallistamaan alueen tutkimuksia edeltävään kuntoon kustannuksellaan.

4. Johdot, viemärit, muuntamot, jakokaapit sekä muut yhdyskuntatekniset laitteet tai vastaavat

Varausalueella sijaitsee tai saattaa sijaita käytössä olevia kunnallisteknisiä johtoja, viemäreitä, laitteita tai vastaavia, kuten valopylväitä, valaisimia, jakokaappeja, muuntamoita tai liikenteen ohjauslaitteita. Varauksensaaja on velvollinen kustannuksellaan erikseen selvittämään vuokra-alueen johtotiedot ja tiedot alueella mahdollisesti sijaitsevista yhdyskuntateknisistä laitteista tai vastaavista.

Varauksensaaja on velvollinen korvauksetta sallimaan mainittujen kunnallisteknisten johtojen, viemäreiden, laitteiden ja vastaavien rakentamisen, pitämisen, käyttämisen, huoltamisen sekä uudistamisen varausalueella, ellei kaupungin tai johtojen omistajien kanssa muuta sovita. Mahdollisten johtosiirtojen sekä rakenteiden ja/tai laitteiden tai vastaavien siirtojen ehdot määrittelee niiden omistaja. Siirtojen kustannuksista sovitaan erikseen.

5. Maanalaiset hankkeet

Kaupungilla ja/tai sen määräämillä on pysyvä oikeus korvauksetta pitää ja toteuttaa varausalueella ja sen ympäristöön maanalaisia tiloja ja hankkeita sekä käyttää ja ylläpitää sekä kehittää niitä edellyttäen, etteivät nämä estä eivätkä rajoita varausalueen asemakaavan eivätkä tämän sopimuksen mukaista toteuttamista eivätkä käyttöä.

6. Varauksensaajan vastuu maaperästä

Varauksensaaja on velvollinen huolehtimaan siitä, että varausalue ei varauksensaajan toimesta tai muutoin pilaannu.

Mikäli varausalue varauksensaajan toimesta tapahtuneen onnettomuuden tai muun syyn vuoksi pilaantuu, varauksensaaja on velvollinen viipymättä ilmoittamaan asiasta viranomaisille ja erikseen kirjallisesti kaupunkiympäristön maaomaisuuden kehittäminen ja tontit -palveluille sekä estämään pilaantumisen leviämisen. Varauksensaaja on velvollinen puhdistamaan alueen sekä esittämään kaupungille kunnostuksen loppuraportin.

Selvyyden vuoksi todetaan, että vastuu maaperästä on voimassa varausaikana siltä osin kuin varauksensaaja suorittaa varausalueella edellä kohdan 3 mukaisia tutkimuksia.

7. Vastuuvapauslausekkeet

Kaupunki ei vastaa mistään varauksensaajan hankkeen suunnittelun tai pohjatutkimusten suorittamisen mahdollisesti aiheuttamista vahingoista, haitoista eikä kustannuksista.

Kaupunki ei myöskään vastaa varauksensaajalle eikä kolmannelle mahdollisesti aiheutuvista vahingoista, haitoista eikä kustannuksista, mikäli varauksensaajan hanke viivästyy esimerkiksi varausaluetta ympäröivien kiinteistöjen, yleisten alueiden tai kunnallistekniikan suunnittelun tai rakentamisen viivästymisen, varausalueella sijaitsevien käytössä olevien kunnallisteknisten johtojen, viemäreiden, laitteiden tai muiden vastaavien rakenteiden siirtojen, varausalueella tai sen maaperässä olevien rakenteiden, jätteiden tai muiden vastaavien poistamisen tai maaperän puhdistamisen johdosta tai mikäli varausaluetta ei muista syistä saada rakennuskelpoiseksi varauksensaajan hankkeen edellyttämässä aikataulussa taikka varauksensaaja joutuu tällaisten viivästymisten tms. seikkojen johdosta suorittamaan väliaikais- tai muita järjestelyjä varausalueen osalta.

Kaupunki ei myöskään vastaa varauksensaajalle aiheutuvista kustannuksista ja mahdollisista vahingoista, kuten suunnittelu- ja muista kuluista, joita varauksensaajalle saattaa aiheutua esimerkiksi siitä, että varauksensaajan hanketta koskevat luvat tai muut päätökset oikaisuvaatimuksen, ylemmän toimielimen tai valituksen johdosta muuttuvat tai kumoutuvat tai niiden hyväksyminen tai lainvoimaistuminen viivästyy.

Mikäli varattavaan alueeseen kohdistuu voimassa oleva maanvuokrasopimus, ei kaupunki vastaa mistään vahingoista, haitoista eikä kustannuksista, mikäli kaupunki ja varattavan alueen/tontin vuokralainen eivät pääse sopimukseen varausalueen vuokraamisen ja rakentamisen edellytyksenä olevista maanvuokrasopimuksen muutoksista tai varausalueiden vuokrasopimuksen ehdoista. Kaupunki ei myöskään vastaa varauksensaajalle tai kolmannelle aiheutuvista kustannuksista eikä mahdollisista vahingoista, mikäli varattavaa aluetta/tonttia koskevan vuokrasopimuksen muuttamista koskeva päätös, varausalueita koskeva vuokrauspäätös tai muu asiaan liittyvä päätös oikaisuvaatimuksen, kunnallisvalituksen tai ylemmän toimielimen päätöksen johdosta muuttuu tai kumoutuu.

Kaupunki ei myöskään vastaa varauksensaajalle mahdollisesti aiheutuvista vahingoista, haitoista eikä kustannuksista, mikäli varauksensaajan hanke viivästyy varausaluetta ympäröivien kiinteistöjen, yleisten alueiden tai kunnallistekniikan suunnittelun tai jos hankkeen toteutumisen edellyttämä asemakaava tai asemakaavan muutos ei tule voimaan tai aluetta ei muista syistä saada rakentamiskelpoiseksi varauksensaajan hankkeen toteuttamisen edellyttämässä aikataulussa tai mikäli varauksensaaja joutuu viivästymisen johdosta suorittamaan väliaikais- tai muita järjestelyjä varausalueen osalta.

SUOJELUESITYKSEN TEKIJÄ

Helsinki-Seura ry.

ESITYKSEN KOHDE

Lapinlahden sairaala-alue
Kiinteistötunnus 91-432-5-2

ESITYKSEN SISÄLTÖ

Helsinki-Seura ry, 27.5.2019

Esityksessä todetaan, että rakennukset on suojeltu vuonna 1994 rakennussuojelulailla. Puisto on oleellinen osa tätä rakennettua kulttuurihistoriallista ympäristöä. Se lisää rakennusten historiallista arvoa sekä mahdollistaa alueen kulttuuriperinnön merkityksen ymmärtämistä ja tulkintaa. Puisto rakennuksineen on kansallisesti arvokas, ainutlaatuinen ja erityissuojelua vaativa kokonaisuus. Se tulisi nähdä historiansa ja nykykäyttönsä vuoksi säilytettävänä Helsingin kaupunkikuvaa ja -kulttuuria rikastuttavana suojelukohteena.

Esityksessä on kattava kuvaus kohteen historiasta ja käytöstä. C.L. Engelin suunnittelema sairaala valmistui vuonna 1841 ja sen ympärille suunniteltiin sairaalatoimintoja tukeva promenadipuisto ajan maisemapuistoihanteiden mukaisesti. Puistorakentaminen alkoi heti sairaalan valmistuttua. Puistoalue kattoi koko silloisen Lapinniemen. Karuun kalliomaastoon rakennettiin upea puistokokonaisuus yllilääkäri Fahlanderin (1841 - 65) ja yllilääkäri Saelanin (1865 - 1904) aikana. Alueen nykyiset maisemanmuodot ovat pääosin silloin tehtyjen maantäyttötöiden tulosta.

Avoimien niittyjen, puuryhmien, metsiköiden ja avokallioiden muodostama kokonaisuus loi puistoon vaihtelevia maisematiloja ja näkymiä, jotka polkuverkosto toi vain sairaala-alueella asuvien ulottuville. Luonnonkasvillisuutta täydennettiin taitavasti harvinaisilla jalopuuistutuksilla. Puiston keskiosassa oli yllilääkäriin puutarha, josta erityisesti Saelanin aikana tuli kaupungin kasvitieteellinen harvinaisuus. Puisto ei ollut pelkästään silmän iloksi, vaan sillä oli hoidollinen merkitys. Rannikolle tyypillisen luonnonmaiseman, hoidetun puiston, hyötypuutarhan ja kukkatarhojen kokonaisuuden uskottiin tukevan sairaalapotilaiden tervehtymistä. Se oli perusteluna myös sille, että potilaat osallistuivat puiston perustamis- ja kunnostustöiden tekemiseen. Lapinlahden kokonaisuus rakennettiin aikakauden käsitysten mukaisesti tervehtymistä ja hyvinvointia edistäväksi sairaala-ympäristöksi. Aikoinaan kauas kaupungin ulkopuolelle rakennettu Lapinlahden sairaala-alue kiinnittyy nykyisin saumattomasti kaupunkiin. Alun perin 17,5 hehtaarin laajuisesta puistosta on jäljellä enää runsas kolmannes, noin kahdeksan hehtaaria. Monia puiston osia on osoitettu muuhun maankäyttöön. Viimeisimmät puiston luonteeseen merkittävästi vaikuttaneet muutokset ovat Ilmarisen toimistorakennus, kevyen liikenteen järjestelyt alueen etelä- ja kaakkoisreunaa pitkin ja Länsiväylän korottaminen puiston kohdalla.

Vuodesta 1841 alueella yhtäjaksoisesti jatkunut sairaalatoiminta on turvannut osittain paikan kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen, minkä myös Museovirasto on todennut lausunnossaan vuonna 1986. Vaikka puiston alkuperäisestä pinta-alasta on menetetty yli puolet, on puisto ydinosa säilynyt pitkään jatkuneen sairaalatoiminnan ansiosta alkuperäisessä muodossa ja viime vuosien hyvän hoidon ja tehtyjen kunnostusten avulla palannut lähes entiseen loistonsa.

Esityksen mukaan valtakunnallisesti arvokas Lapinlahden sairaala-alue liittyy vanhojen hautausmaiden, merenlahtien ja Hietaniemen rantojen muodostamaan kulttuurihistoriallisesti ja kaupunkirakenteellisesti merkittävään viheraluekokonaisuuteen, Helsingin 'Läntiseen vihersormeen'. Engelin suunnittelema sairaala on Suomen vanhin ja Euroopan mittapuulla vanhimpiin kuuluva psykiatrisen hoitolaitos. Sairaala ympäröivä puisto puutarhoineen on keskeinen osa psykiatrisen potilashoidon historiaa ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää sairaalaympäristöä. Alueen arvoa lisää rakennusten ja niiden lähiympäristön säilyneisyys alkuperäisessä asussaan. Puistosta löytyy myös sairaalan toimintaan kuuluvien, sittemmin purettujen rakennusten, kuten kappelin ja sikalan, perustuksia. Alueen historiaa pidetään elävänä muun muassa mielenterveyttä tukevalla toiminnalla ja säännöllisillä opaskierroksilla.

Lapinlahden sairaalapuiston vanhimmat kerrostumat ovat 1800-luvulta, ja se on siten yksi Helsingin vanhimmista puistoista. Puisto on lajissaan harvinainen, sillä tämän aikakauden rakennuksia ja niihin kiinteästi liittyviä, meren rannalla sijaitsevia puistoalueita ei ole säilynyt Helsingissä.

Lapinlahdessa luonnon biodiversiteetti on poikkeuksellisen monipuolinen. Puiston kasvillisuus- ja luontoarvoista on tehty erillisiä selvityksiä. Uudenmaan ELY-keskuksen toimeksiannosta tehdyssä selvityksessä puistosta on todettu mahdollisesti Suomen laajin mukulakirvelikasvusto ja harvinainen uhanalainen kirvelilattakoi (*Depressaria chaerophylli*).

Monimuotoisuuden myötä myös puiston lintupopulaatio on merkittävä. Puiston virkistysarvot liittyvät sen sijaintiin, vivahteikkaisiin maisematiloihin, vaikuttavaan merellisyyteen ja viehättäviin näkyymiin. Puukujanteet, vanha puusto, säilyneet puistosommitelmat ja rakennusten harmoninen sijoittuminen maastoon tekevät alueesta erityisen elvyttävän ja elämyksellisen.

Uusi toiminta on muovannut alun perin suljetun sairaalaympäristön kaikille avoimeksi mielen hyvinvoinnin keskuksiksi, Lapinlahden Lähteeksi. Puisto on nykyisin tärkeä virkistäytymispaikka lähikaupunginosien (Jätkäsaari, Ruoholahti, Kamppi, Töölö) asukkaille. Lähes päivittäin myös alueen koulut ja päiväkodit käyttävät puistoa retkikohteenaan, samoin partiolaiset. Puistossa järjestetään kaikille avointa maksutonta toimintaa kuten linturetkiä, melontaa ja palstaviljelyä. Helsingin kaupunki on myöntänyt kolmivuotisen avustuksen kaupunkiluontokeskuksen perustamiseksi Lapinlahteen keväällä 2019. Puiston elvyttävyys kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistäjänä on tärkeä suojeluperuste. Lapinlahden sairaalapuistoa on myös esitetty osaksi kansallista kaupunkipuistoverkostoa. Helsingin

kaupunginvaltuusto teki yksimielisen päätöksen selvittää kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta Helsinkiin. Kansallinen kaupunkipuisto sisältyy hyväksytyyn kaupunkistrategiaan ja taloussuunnitelmaan 2019 - 2022.

Esityksessä kerrataan edellisen rakennussuojelulain mukaisen prosessin vaiheet ja kohteen suojelu rakennussuojelulla sekä kaava- ja suojelutilanne.

Esityksen mukaan puiston ja koko sairaalaympäristön suojeleminen rakennusperintölain mukaan on ajankohtaista, koska Lapinlahden rakennukset ja puisto ovat muutospaineen alla. Vaikka Lapinlahden arvot on monella tasolla tunnustettu, ei puiston säilymistä tällä hetkellä turvata pysyvästi. Vuonna 2012 laadittua asemakaavaa on tarkoitus muuttaa, minkä vuoksi asemakaavallinen suojelu ei ole osoittautunut riittäväksi alueen arvojen vaalimiseksi.

Kaupungin tavoitteena on myydä Lapinlahden rakennukset sekä mahdollistaa lisärakentaminen puistoon ja säilyttää kaupungin hallinnassa vain jäljelle jäävä alue julkisena puistona.

Kaupunki järjestää lähinnä rakentajille ja rahoittajille suunnatun ideakilpailun sairaala-alueen kehittämiseksi. Kilpailuohjelman mukaan lisärakentaminen puiston eteläreunaan on mahdollista. Kilpailun päätyttyä kaupunki solmii sopimuksen voittaneen kilpailijan kanssa ja laatii asemakaavamuutoksen tämän pohjalta. Kaupunkiympäristölautakunta on hyväksynyt kilpailuohjelman ja asemakaavamuutoksen suunnitteluperiaatteet syksyllä 2018.

Kaupunkilaisten ja osallisten mahdollisuus vaikuttaa alueen kehittämiseen, rakentamisen määrään ja rajautumiseen puistoon on poikkeuksellisesti ensimmäisen kerran mahdollista vasta jo voittaneen kilpailuehdotukseen perustuvan asemakaavan muutosehdotuksen valmistelun yhteydessä. Uhkana on, että lisärakentaminen puistossa työntyy pitkälle sairaalarakennuksen läheisyyteen ja historiallisen puiston merkittäviä osia jäisi uuden rakentamisen alle. Puistoa ei kilpailuohjelmassa haluta nähdä rakennuksiin kiinteästi liittyvänä kokonaisuutena. Puisto altistetaan merkittäville muutoksille uudella asemakaavalla. Vanhojen suojeltujen rakennusten käyttötarkoitus uhkaa muuttua. Yksityiset korttelialueet pysäköinti- ja huoltotiloineen veisivät osan puistoa. Lisärakentamisen myötä kunnallistekniikan uudistaminen edellyttää maankaivuuta puistossa. Puiston kokoon tai sen maisemakuvaan vaikuttavia muutoksia onkin mahdoton tehdä puiston arvoihin kajoamatta.

Suojeluesityksessä katsotaan, että puiston arvo tulee nähdä kokonaisuutena. Asiantuntijoiden mukaan sairaalan ympäristön puistoalue on merkittävä, eikä uudisrakentamista suositella. Aluekokonaisuus tulee suojella kansallisesti merkittävänä kohteena ja se on rakennusperintölain 3 §:n tarkoittama kohde.

KAAVOITUSTILANNE

Osa sairaalan arvokkaasta rakennuskannasta ja puisto on suojeltu 6.7.2012 voimaan tulleella asemakaavalla (12046) kattavin ja tarkoin suojelumääräyksin.

Alueen rakennuksista päärakennus, huoltorakennuksen vanhempi osa, Venetsia-rakennus, Omenapuutalo (puutarhurin asuinrakennus), Terapiatalo ja kellarirakennus on suojeltu rakennussuojelulailla (YM/30/561/93).

Sairaala-alue on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

LAUSUNNOT

Museovirasto 28.11.2019

Lausunnossa kerrataan kattavasti suojeluesitys, alueen suojelu- ja suunnitteluhistoria sekä kaava- ja suojelutilanne. Museovirasto katsoo, että Lapinlahden entinen mielisairaalan alue on Suomen sairaalarakennusperinnön kannalta ainutlaatuinen kohde ja valtakunnallisesti erityisen merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.

Rakennussuojelupäätös ja voimassa oleva asemakaava ovat yhdessä tukeneet sen vaalimista kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaana kokonaisuutena, ja toisaalta mahdollistaneet entisen sairaala-alueen käyttämisen kansalaisten hyvinvointia laaja-alaisesti palvelevana alueena. Suojelutavoitteet ovat tähän mennessä toteutuneet ja rakennusten, piha-alueiden ja puiston suojeluarvot ovat vahvistuneet. Vaikka ennen nykyistä asemakaavaa sairaala-alueella on jo merkittävästi supistettu ja rakennuskantaa ajan mittaan uudistettu, ovat alkuperäinen kokonaisuus ja sen tarkoitus vielä hahmotettavissa. Rakennusten säilyminen on toistaiseksi turvattu nykyisen rakennussuojelupäätöksen nojalla ja nykyisellä asemakaavalla, jolla myös piha-alueet ja puisto rakenteineen, vanhoine puineen ja istutusalueineen on suojeltu.

Helsingin kaupunki 22.6.2020

Lausunnossa viitataan Museoviraston lausuntoon ja todetaan, että voimassa oleva suojelu rakennussuojelulain nojalla ja nykyinen asemakaava turvaavat Lapinlahden rakennusten ja puistoalueen säilymisen. Suojelun laajentaminen ja kohteen asettaminen vaarantamiskieltoon ei ole tarpeen.

Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Uudenmaan piiri ry 26.6.2020

Lausunnossa todetaan, että puiston kasveilla elää muun muassa erittäin uhanalainen kirvelilattakoi. Erilaiset julkisuudessa yhä olleet hotellisuunnitelmat uhkaavat nimenomaan sille tärkeää alueen eteläosaa. Lausunnon mukaan esitys täyttää rakennusperintölain keskeiset kriteerit.

Pro-Lapinlahti Mielenterveysseura ry 19.9.2020

Lausunnossa todetaan, että rakennussuojelupäätös ja nykyinen asemakaava eivät suojele riittävästi Lapinlahden vanhaa sairaala-alueella. Helsinki-seuran tekemä suojeluesitys täyttää rakennusperintölain keskeiset kriteerit, minkä vuoksi Lapinlahden aluekokonaisuus tulisi suojella kansallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena kohteena rakennusperintölain nojalla.

VIEREISTEN KIINTEISTÖJEN KUULEMINEN

Rakennusperintölain 7§:n mukaan ELY-keskuksen on ennen suojelua koskevan päätöksen tekemistä varattava viereisen kiinteistön omistajalle ja haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Alue rajautuu yhtä kiinteistöä lukuun ottamatta Helsingin omistamiin alueisiin sekä hautausmaihin. Lausuntoja ei annettu. Päätös lähetetään tiedoksi viereisille kiinteistöille.

VASTINEET

Helsinki-Seura ry 17.9.2020

Vastineessa kerrataan annetut lausunnot ja todetaan, että Helsinki ja Museovirasto eivät ole huomioineet asemakaavan muutostyötä. Vastineessa toistetaan, että kohteella on rakennusperintölain 3 §:n tarkoittamaa merkitystä.

ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei määrää Lapinlahden sairaala-aluetta suojeltavaksi.

Lähtökohdat

Esityksen mukaan puisto ja entinen sairaala-alue tulee suojella rakennusperintölailla, koska Lapinlahden rakennukset ja puisto ovat muutospaineen alla. Vaikka Lapinlahden arvot on monella tasolla tunnustettu, ei puiston säilymistä tällä hetkellä turvata pysyvästi. Vuonna 2012 laadittua asemakaavaa on tarkoitus muuttaa, minkä vuoksi asemakaavallinen suojelu ei ole osoittautunut riittäväksi alueen arvojen vaalimiseksi.

Sairaala-alue ja osa rakennuksista on suojeltu asemakaavalla ja osa rakennuksista rakennussuojelulla. Alue on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.

Museovirasto ja Helsingin kaupunki katsovat, että olemassa olevat suojelun välineet ovat riittävät.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri sekä Pro-Lapinlahti Mielenterveysseura ovat antaneet lausunnot. Ne eivät kuitenkaan ole rakennusperintölain 7 §:n tarkoittamia osallisia. Päätös lähetetään niille tiedoksi.

Perustelut

Rakennusperintölain 2.2 §:n mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999). Rakennusperintölain 2.3 §:n mukaan lakia sovelletaan kuitenkin 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitettulla alueella, jos: 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä; 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä tai

3) kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Entisellä sairaala-alueella sijaitsevat rakennukset on suojeltu rakennussuojelulailla. Voimassa olevassa asemakaavassa on annettu kattavia ja yksityiskohtaisia määräyksiä puistoalueen suojelemiseksi.

Alue on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö (RKY 2009). ELY-keskus katsoo, että valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön arvot on turvattu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamalla tavalla asemakaavalla. Mainittujen tavoitteiden mukaan valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen turvaamisesta tulee huolehtia. 2.3 §:n toinen kohta liittyy lähinnä sisätilojen suojeluun. Rakennukset on suojeltu rakennussuojelulailla ja asemakaavalla, eikä niiden uudelle suojelemiselle rakennusperintölailla ole erikseen tarvetta. Kolmas kohta liittyy asemakaavatilanteeseen, jolla tarkoitetaan sitä, että asemakaavan muutos viivästyy kunnan kannan tai kaavoituksen resurssien vuoksi niin, että rakennusta uhkaa purkaminen tai ajan kulumisesta johtuva rappeutuminen. Alueella on voimassa suojeluasemakaava, jossa osa rakennuksista ja puisto on suojeltu kattavasti. Asemakaavan muutos ei tarkoita asemakaavasta johtuvaa tilannetta, jonka perusteella tulisi soveltaa rakennusperintölakia.

Edellä kerrottuun viitaten, Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että Lapinlahden entisen mielisairaalan rakennukset ja puiston suojelutavoitteet on turvattu rakennussuojelulain säännösten nojalla annetulla päätöksellä ja alle kymmenen vuotta sitten voimaan tulleella asemakaavalla. Uudelle rakennusperintölain mukaiselle suojelupäätökselle ei ole näin ollen tarvetta. Uutta asemakaavaa laadittaessa rakennetun kulttuuriympäristön suojelun osalta tulee ottaa huomioon niin valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, ylempien asteiset kaavat kuin maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset (54 §).

Sovelletut oikeusohjeet

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) §
1,2,3,4,5,7,8,9,10,21

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta **ympäristöministeriöltä** kirjallisella valituksella. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa ympäristöministeriön kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä,

jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Sijaistiedoksiannossa päätös katsotaan tiedoksisaaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä todistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin muutosta haetaan, mitä muutoksia vaaditaan tehtäväksi ja millä perusteilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmä on valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus päätöksen tiedoksisaantipäivästä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja

Valituksen toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä valittaja itse tai hänen valtuuttamansa asiamies. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä, postitse tai toimittaa lähetin välityksellä. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriö

postiosoite
käyntiosoite
sähköposti

Puhelin
Puhelin
Faksi
virka-aika

PL 35, 00023 VALTIONEUVOSTO
Aleksanterinkatu 7, Helsinki
kirjaamo@ym.fi

0295 16001 (valtioneuvoston vaihde)
02952 50300 (kirjaamo)
09 1603 9320

8.00-16.15

Valituksen käsittelystä ympäristöministeriössä ei peritä maksua.

Alueidenkäyttöpäällikkö

Brita Dahlqvist-Solin

Ylitarkastaja

Henrik Wager

PÄÄTÖS

Helsinki-Seura ry saantitodistuksella
Helsingin kaupunki saantitodistuksella

LIITTEET

Kartta

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö, Rakennetun ympäristön osasto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu
Helsingin kaupunginmuseum
Helsingin kaupunginhallitus / Kympp
Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Uudenmaan piiri ry
Pro-Lapinlahti Mielenterveysseura ry
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen
Helsingin seurakuntayhtymä / Hietaniemen hautausmaa
Helsingin ortodoksinen seurakunta

Tämä asiakirja UUELY/6332/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument UUELY/6332/2019 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Dahlqvist-Solin Brita 02.11.2020 10:06

Esittelijä Wager Henrik 02.11.2020 10:04

Ympäristöministeriö
kirjaamo@ym.fi

Viite Lausunto- ja asiakirjapyyntö 8.12.2020

Lausunto valituksesta, rakennussuojelu, Lapinlahden sairaala-alue Helsinki,

Helsinki-Seura ry:n valitus ympäristöministeriölle ei sisällä varsinaista uutta asiaa tai tietoa. ELY-keskus on rakennuksen suojelua koskevassa päätöksessään 2.11.2020 esittänyt kantansa rakennuksen suojelemiseen rakennusperintölailla. ELY-keskus viittaa kyseisen päätöksen sisältöön ja perusteluihin.

Seurakuntien lausuntoajan osalta ELY-keskus pitää aikaa riittävänä, eivätkä seurakunnat myöskään pyytäneet lisää aikaa lausunnon antamiselle. Rakennusperintölain 7 §:n 2. momentin mukainen kuulemistilaisuuden on ELY-keskuksen harkintavallassa, eikä ELY-keskus ei nähnyt tarvetta erillisen kuulemisen järjestämiseen.

ELY-keskus toimittaa ympäristöministeriölle rakennussuojelupäätöksen perusteena olleet asiakirjat.

Alueidenkäyttöpäällikkö Brita Dahlqvist-Solin

Ylitarkastaja Henrik Wager

Tämä asiakirja UUELY/6332/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument UUELY/6332/2019 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Dahlqvist-Solin Brita 04.01.2021 11:30

Esittelijä Wager Henrik 04.01.2021 12:12

Lausunto

12.02.2021

MV/14/05.01.01/2019 1 (3)

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PI 36
00521 HELSINKI

Viite UUDELY/6332/2019 ; VN/26896/2020, Lausuntopyyntö 12.1.2021

Asia **HELSINKI, Lapinlahden entisen mielisairaalan puiston ja maisemakokonaisuuden (91-432-5-2) rakennussuojeluasias**

Ympäristöministeriö on pyytänyt Museovirastolta lausuntoa Helsinki-Seura ry:n valituksesta koskien ELY-keskuksen 2.11.2020 antamaa päätöstä (UUDELY/6332/2019) Lapinlahden entisen sairaalapuiston suojelemisesta rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla.

Helsinki-seura ry:n lähtökohtana on ollut käsitys puistoalueesta rakennuksineen kansallisesti arvokkaana, ainutlaatuisena ja erityissuojelua vaativana kokonaisuutena. Suojelua ei ole pidetty riittävänä puiston säilymisen ja kokonaisuuden vaalimisen kannalta. Huolena on ollut lisärakentamisen uhka, joka on liittynyt alueen kehittämiseen, asemakaavan muutokseen ja mahdolliseen lisärakentamiseen.

Museovirasto puolsi 1991 ja 2006 sairaalapuiston suojelua silloisella rakennussuojelulailla. Ympäristöministeriö ei vahvistanut suojelua puiston osalta. Puisto ja aiemmin suojelemattomat rakennukset on sittemmin suojeltu vuonna 2012 voimaan tulleella asemakaavalla. Museovirasto totesi sen valmistelun yhteydessä 2011, että asemakaava merkintöineen ja määräyksineen turvaa sairaalan puiston suojelun siinä laajuudessa ja sillä tarkkuudella, mitä alueen kulttuurihistoriallisten arvojen turvaaminen edellyttää.

Historiallisen sairaalapuiston vuonna 2012 suojelleen asemakaavan suojelumääräyksissä edellytetään puiston ja päärakennuksen sisäpihojen hoitoa siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo ei heikkene. Päärakennuksen etupihan ja entisen potilaiden ulkoilupihan kohdalla edellytetään myös alkuperäistoteutuksen mukaista ennallistamista, korjaushankkeisiin ryhtymisen yhteydessä.

Helsingin kaupunki on vuodesta 2015 lähtien kunnostanut rakennuksia, ja lisäksi asemakaavassa suojellut päärakennuksen sisäpihat sekä muiden rakennussuojelulailla suojeltujen rakennusten lähiympäristöt ja niihin liittyvät kulkureitit kiveyksineen. Myös Lapinniemen pohjoisrannan huonokuntoista rantamuuria on kunnostettu ja työ jatkuu, kuten myös huonokuntoisen puuston hoito, osana historiallisen sairaalapuiston vaalimista, voimassa olevan asemakaavan mukaisesti. Museovirasto on toiminut asiantuntijaviranomaisena rakennusten ja niihin liittyvien ulkoalueiden, sisäpihojen sekä rantamuurin kunnostushankkeissa. Vuosien 2015-2019 töistä on myös laadittu raportit. Ulkoalueisiin kohdistuneista, pääosin ennallistavista toimenpiteistä perusteluineen, on erillinen raportti.

Sairaala-aluetta on länsiosaltaan supistettu huomattavasti 1920-luvulta lähtien. Siitä puuttuvat aikanaan keskeiset sairaalapuiston osa-alueet, kuten ylilääkärin puutarha, ja useat uimalaiturit, joita oli alueen etelä- ja länsirannoilla useita, erikseen potilaille ja henkilökunnalle. Huoltorakennusten ensimmäinen rakennuskanta korvattiin paljolti uusilla jo ennen 1800-luvun loppua.

Lapinlahden sairaala-alue kehittyi ja muuttui koko sairaalakäytön ajan, mielisairaanhoidon kehityksen vaatimusten mukaan. Alkuperäisen käytön jatkuminen edellytti muutoksia, joista syntyi nykyinen, eri aikakausia ilmentävä kokonaisuus. Vaalimisen kohteena onkin poikkeuksellisen pitkän alkuperäisen käytön myötä muotoutunut rakennettu kulttuuriympäristö.

Alueen arvokkaimmat rakennetut osat – rakennukset, niihin liittyvät rakennelmat, ulkoalueet ja kulkureitit – kokonaisuutena ja toisaalta yksittäisinä elementteinä on suojelun ansiosta pystytty säilyttämään ja kunnostamaan siten, että tuhoutumiskehitys on saatu käännettyä kohteen kulttuurihistoriallisen ja rakennustaiteellisen arvon vaalimiseksi. Kaupungin omistusaikana toteutetut kunnostustoimenpiteet ovat nostaneet esiin kohteen kulttuurihistoriallisia erityispiirteitä ja samalla on luotu kaupunkilaisille erityisen merkityksellinen ja suosittu alue, joka sairaalakäytön aikana ei ollut nykyiseen tapaan avoin, julkinen puisto.

Nyt käsiteltävää suojeluasiata koskeneessa lausunnossaan 2019 Museovirasto on todennut, että kaupungin 2018 aloittama alueen kehittäminen ideakilpailuineen saattaa johtaa myös tarpeeseen uudistaa alueen asemakaavaa, parhaassa tapauksessa alueen ominaispiirteet huomioiden ja niitä tukien. Museovirasto piti myös mahdollisena, että ratkaisut luovat uhkia olevan kokonaisuuden keskeisten piirteiden säilymiselle. Koska nämä prosessit olivat vuonna 2019 vielä kesken, tiivistä virasto kantansa seuraavasti:

Ympäristöministeriön vahvistama suojelupäätös vuodelta 1994 ja voimassa oleva asemakaava ovat yhdessä tukeneet sen vaalimista kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaana kokonaisuutena, ja toisaalta mahdollistaneet entisen sairaala-alueen käyttämisen kansalaisten hyvinvointia laaja-alaisesti palvelevana alueena. Suojelutavoitteet ovat tähän mennessä toteutuneet ja rakennusten, piha-alueiden ja puiston suojeluarvot ovat vahvistuneet. Huolimatta siitä, että ennen nykyistä asemakaavaa sairaala-aluetta on jo merkittävästi supistettu ja rakennuskantaa ajan mittaan uudistettu, ovat alkuperäinen kokonaisuus ja sen tarkoitus vielä hahmotettavissa. Rakennusten säilyminen on toistaiseksi turvattu nykyisen rakennussuojelupäätöksen nojalla ja nykyisellä asemakaavalla, jolla myös piha-alueet ja puisto rakenteineen, vanhoine puineen ja istutusalueineen on suojeltu.

Lapinlahden entisen sairaala-alueen ja säilyneen puiston tulevaisuus on edelleen osin avoin. Kilpailuratkaisu ei edennyt Helsingin kaupungin päätöksenteossa. On ilmeistä, että sen mukainen asemakaavan muuttaminen olisi tuonut alueelle sen kulttuurihistoriallisen ominaisluonteen, mittakaavan ja väljyyden kanssa vaikeasti yhteen sovitettavaa rakentamista.

Voimassa olevat rakennussuojelupäätös ja asemakaava turvaavat alueen kulttuurihistorialliset arvot. Asemakaavan varovainen uudistaminen alueen ominaisluonnetta tukeviin käyttöihin ja rakentamiseen on sekin, tosin vain huolellisesti ja pieteetillä suunnitellen, mahdollista. Kokemukset vuosien 2018-2020 ideakilpailusta ja kehittämisprosessista viittaavat toisaalta siihen, että puistonkin suojelu rakennusperintölain nojalla, asemakaavan sijaan, on asemakaavaa kestävämpi tapa turvata sen valtakunnalliset kulttuurihistorialliset arvot.

Osastonjohtaja

Mikko Härö

Intendentti

Maarit Mannila

Museovirasto
PL 913
00101 Helsinki

Asiakirjan nimi: HELSINKI, Lapinlahden entisen mielisairaalan puiston ja
maisemakokonaisuuden (91-432-5-2) rakennussuojeluasia
Asiakirjan päivämäärä: 12.02.2021
Diaarinumero: MV/14/05.01.01/2019
Asiakirjan tunnus / Docid: 242374
Asiakirjan allekirjoittajat: Intendentti, Maarit Mannila, Esittelijä, 12.2.2021 15:33:59, C=FI
Osastonjohtaja, Mikko Härö, Päättäjä, 12.2.2021 17:45:12, C=FI
Tarkistesumma: 88bd54eadbe67d94ad38e96f6878acda
8a4b9739f28210fe6930e8016fc3cc87
af909f944430d4c781105de4482f0393
960df62d5871feaae7fee92cbd5bb5d4

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Museoviraston sähköisessä tietojärjestelmässä. Lisätietoja
Museoviraston kirjaamosta (0295 33 6000, kirjaamo@museovirasto.fi)

This document package contains:

- Front page (this page)
- The original document(s)
- The electronic signatures. These are not visible in the document, but are electronically integrated

This file is sealed with a digital signature.
The seal is a guarantee for the authenticity
of the document

[The signed document follows on the next page ›](#)

Lapinlahden Lähde Oy
Osuuskunta Lapinlahden Tilajakamo
Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry
Kakspy Palvelut Oy
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry (osa Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiriä)

Mielipide 7.4.2021
Ympäristöministeriö
Viite VN/26896/2020

Ympäristöministeriö on varannut Lapinlahden Lähde Oy:lle, Osuuskunta Lapinlahden Tilajakamolle, Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry:lle, Kakspy Palvelut Oy:lle ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirille mahdollisuuden mielipiteen antamiseen Helsinki-Seura ry:n ympäristöministeriöön tekemän valituksen johdosta VN/26896/2020.

Tämän mielipiteen allekirjoittaneet yhtyvät Helsinki-Seura ry:n vaatimukseen, että ELY-keskuksen kielteistä suojelupäätöstä ei tule vahvistaa. Yhdymme myös Helsinki-Seuran esitykseen, että Lapinlahden puisto tulisi suojella rakennusperintölain nojalla, Helsinki-Seuran esittämien perusteluin.

Lapinlahden vanha sairaala-alue on kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeä ja uniikki kulttuuriperintökohde (RKY 2009) ja rakennuksia ympäröivät puisto sekä luonnonalueet ovat erottamaton osa sen toiminnallista kulttuurihistoriaa. Voimassa oleva asemakaava ei ole riittävä suojelukeino, sillä Helsingin kaupunkiympäristölautakunta on jo 11.12.2018 (§ 645) päättänyt aloittaa muutostyön, jonka myötä muutettaisiin Lapinlahden sairaalan puistoa nykyisin suojeleva asemakaava. Kaupunkiympäristötoimialan vuonna 2019 alueen kehittämiseksi järjestämä suunnittelukilpailu ei kyennyt tunnistamaan puiston ja luonnonalueiden maisemallisesti ja luontoarvoiltaan keskeiselle alueelle osoitetun massiivisen rakentamissuunnitelman uhkaa paikan kulttuuriperinnön säilymiselle, ja vasta kaupunkilaisten ja asiantuntijoiden muodostama kansalaisliike keväällä 2020 pysäytti pitkälle edenneen hankkeen. Myös Museovirasto viittaa kevään 2020 tapahtumiin lausunnossaan 12.1.2021 todeten, että kokemukset alueen kehittämisprosessista osoittavat suojelun rakennusperintölain nojalla olevan asemakaavaa kestävämpi tapa turvata sen valtakunnalliset kulttuurihistorialliset arvot.

Lisähuolena on, että kaavoituspäätöksissä ei välttämättä kyetä riittävästi ottamaan huomioon lisärakentamiseen liittyviä oheistoimintoja, kuten huoltoliikennettä, joka voi luoda herkkiin puisto- ja luonnonalueisiin kohtuutonta painetta, vaikka alueelle suunniteltaisiin vain hyvin pienimuotoista lisärakentamista. Lisäksi rakennusvalvonnat tuntuvat nykyisin tulkitsevan rakennuksia

rakennuslupavaiheessa hyvin korostetusti asemakaavan mukaan, jolloin esimerkiksi maisemalliset arvot saattavat jäädä huomioimatta, jos rakennusten toiminta ja tekniset yksityiskohdat vain täyttävät kaavan vaateet. Helsingissä tähän saattaa olla merkittävänä syynä, että kaupunkikuvatyöryhmässä ei entisestä kaupunkikuvaneuvottelukunnasta poiketen ole enää kaupunginmuseon edustajaa. Myös näistä syistä johtuen Lapinlahden puiston suojele rakennusperintölain nojalla olisi erittäin perusteltua.

Lapinlahden sairaala-alue kuuluu yhtenä Euroopan vanhimmista mielisairaaloista paitsi Suomen, myös Euroopan keskeiseen kulttuuriperintöön. Nykyisellään se edustaa kulttuuriperintöstrategian painotusten mukaista inklusiivista, sosiaalisesti kestävästä kulttuuriperintöä, joka on ajassa eläen muuntautunut suljetusta kaikille avoimeksi, yhteiskunnallista osallisuutta ja hyvinvointia lisääväksi mielen hyvinvoinnin keskuksiksi. Paikan vaalimisessa yhteistyönä kansalaistoimijoiden ja kaupungin kanssa on toistaiseksi toteutunut asemakaavan määrittämien puiston ja rakennusperinnön suojeleminen ja tavoitteet sekä myös kansalaisten oikeus olla mukana päättämässä tavoista, joilla kulttuuriperintö tulkitaan ja esitetään. Lapinlahti puistoineen ja luonnonalueineen on kaikkien, ei vain etuoikeutettujen ihmisryhmien, yhteistä kulttuurihistoriaa.

Suomen vuonna 2018 ratifioiman Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen (niin kutsutun Faron sopimuksen) myötä huomio kiinnittyy kulttuuriperinnön suojelemissa yhä enemmän kulttuuristen oikeuksien turvaamiseen. Tämä merkitsee kulttuuriperinnön arvon määrittymistä kohteen ominaisuuksien itsensä sijasta yhä enemmän sen kautta, mikä merkitys sillä on ihmisille elämää rikastuttavana, ajassa muuttuvia arvoja heijastavana voimavarana. Lapinlahden sairaalan rakennuksissa ja luonnossa on yli puoleentoista vuosisadan eristyksissä tapahtuneen sairaalatoiminnan myötä säilynyt historiaa heijastava kerroksellisuus ja sen puistossa on yhä nähtävissä monien lääkäri- ja potilassukupolvien työn jäljet. Juuri tämä säilynyt historiallinen kerroksellisuus mahdollistaa uudet, nykyhetkeä heijastavat tulkinnat alueen kantamista arvoista ja merkityksestä. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että Lapinlahden aluetta kehitettäessä tätä kerroksellisuutta ei tuhota.

Hallitusohjelman linjaukseen pohjautuva, juuri käynnistynyt valmistelutyö Suomen ensimmäisen kulttuuriperintöstrategian laatimiseksi vahvistaa edelleen ajatusta oikeudesta kulttuuriperintöön sukupolvelta toiselle jatkuvana hyvinvoinnin lähteenä. Lapinlahden sairaalaa yli 30 vuotta aktiivisesti ympäröinyt kansalaistoiminta on osoittanut paikalla olevan tärkeä, turvallisuudentunnetta vahvistava merkitys: sen on koettu juurtuneen osaksi kaupunkirakennetta huolenpidon ja toivon symbolina. Paikan ehdoilla, orgaanisesti muodostunut kansalaisaktiivisuus on nykyisellään synnyttänyt Lapinlahteen nykyhetken mielenparvityön ajatusmaailmaan sopeutuvaa mielen hyvinvointia tukevaa toimintaa, joka yhteisöllisyyteen, läheiseen luontosuhteeseen ja kiertotalouteen painottuen heijastuu luovasti paitsi paikan historiaan, myös ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Tämän toiminnan jatkuvuudelle ja kehittämiselle on kaupunkilaisten voimakas tuki, mikä ilmenee esimerkiksi vuoden 2020 lopussa toteutetusta, yli 250 vastaajan Tulevaisuuden Lapinlahti -kyselytutkimuksesta sekä 30 0000 allekirjoituksesta, jotka

kansalaisadressi Lapinlahden kaikille avoimen mielen hyvinvoinnin ja kulttuurin tapahtumapaikan puolesta keräsi vuonna 2018.

Lapinlahden puistolla ja luonnonalueilla on aivan olennainen merkitys alueen säilymisessä kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevana voimavarana. Ihminen voi tutkitusti paremmin hyvinvoivassa viherympäristössä. Korona-aika on voimakkaasti korostanut tätä tarvetta ja kaupunkien lähiviheralueiden vaalimisesta ja laajentamisesta on tullut suorastaan globaali megatrendi. Lapinlahden puistoalueelle on silti lähihistorian aikana toistuvasti esitetty lisärakentamista. On syytä huomioida, että alueella esiintyy erittäin herkkää kasvistoa ja eläimistöä ja lisäksi historiallinen puisto on jo nakerrettu murto-osaan aiemmasta loistostaan eikä sitä näin ollen ole varaa pienentää enää lainkaan. Sen sijaan puiston kehityssuuntaa pitäisi kääntää päinvastaiseksi: laajentavaksi, elvyttäväksi ja ennallistavaksi. Näemmekin lisärakentamisen Lapinlahden alueelle mahdollisena vain siinä tapauksessa, että rakentaminen toteutuu nykyisten puisto- ja luonnonalueiden sekä hautausmaa-alueiden ulkopuolelle, esimerkiksi Länsiväylän alueelle, kuten Helsingin kaupungin vuoden 2020 lopussa tilaamassa Lapinlahden tulevaisuutta käsittelevässä selvityshenkilöiden raportissakin esitetään.

Historian kantamat arvot edustavat aineetonta kulttuuriperintöä, jonka on saatava uusia, nykyhetken sopivia tulkintoja säilyäkseen merkityksellisenä. Nykytoiminta heijastaa paikan historiaa nykyhetken mielenterveystyön ajatusmaailmaan sopeutuen ja on säilyttänyt paikan kulttuuriperinnön elävänä. Rakennusten, puiston, luonnonalueiden ja toiminnan symbioottinen kokonaisuus muodostaa alueen ainutlaatuisen kulttuuriperinnön, joka myös tulisi suojella kokonaisuutena. Alueen arvorakennusten tavoin myös puisto tulee suojella rakennusperintölain nojalla, jotta Lapinlahden sairaala-alueen kulttuuriperintö on tulevaisuudenkestävästi ihmisten koettavissa, omistuksessa ja voimavarana. Aikana, jolloin olemme laajasti heränneet ilmastokriisiin, lajikadon ja sosiaalisen eriarvoistumisen uhkiin, olisi Lapinlahden puiston ja luonnonalueiden suojelupäätös voimaannuttava ja toivoa luova, symbolisesti tärkeä ele koko ympäröivälle yhteiskunnalle. Suojelupäätös suojaisi ihmisille äärimmäisen tärkeää puistoaluetta talouden ja politiikan oikuilta pitkälle tulevaisuuteen – fyysisen ympäristön lisäksi suojeltaisiin moninaisten ihmisryhmien voimakasta kiintymystä tähän historiallisesti kerrostuneeseen alueeseen ja toimintaan.

Ville Pellinen
Toimitusjohtaja
Lapinlahden Lähde Oy
(allekirjoitettu sähköisesti)

2021-04-07
2021-04-07
2021-04-07
2021-04-07
2021-04-08
2021-04-08

Teemu Lehto
Puheenjohtaja
Osuuskunta Lapinlahden tilajakamo
(allekirjoitettu sähköisesti)

Pentti Arajärvi
Puheenjohtaja
Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry
(allekirjoitettu sähköisesti)

Markku Kärmeniemi
Toimitusjohtaja
Kakspy Palvelut Oy
(allekirjoitettu sähköisesti)

Antti Halkka
Puheenjohtaja
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry
(allekirjoitettu sähköisesti)

Emilia Pippola
Järjestösihteeri
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry
(allekirjoitettu sähköisesti)

2021-04-07
2021-04-07
2021-04-07
2021-04-07
2021-04-08
2021-04-08

MIELIPIDE

9.4.2021

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Ympäristöministeriö

VIITE: Diaarinumero VN/26896/2020

ASIA: Helsinki-Seura ry:n valitus Uudenmaan ELY-keskuksen kielteisestä päätöksestä Helsingin Lapinlahden sairaala-alueen rakennusperinnön suojeluasiassa

Ympäristöministeriö on varannut Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry:lle mahdollisuuden mielipiteen antamiseen Helsingin Lapinlahden sairaala-alueella koskevassa rakennussuojeluasiassa. Helsinki-Seura ry on valittanut ympäristöministeriöön Uudenmaan ELY-keskuksen 2.11.2020 antamasta kielteisestä päätöksestä, jonka mukaan Lapinlahden sairaala-alueella ei suojeltaisi rakennusperintölain nojalla.

Piiri yhtyy Helsinki-Seuran valituksen perusteluihin ja esittää Uudenmaan ELY-keskuksen päätöksen kumoamista valituksen mukaisesti. Yhdymme myös Helsinki-Seuran esitykseen, että Lapinlahden puisto tulisi suojella rakennusperintölain nojalla, Helsinki-Seuran esittämin perusteluin.

Lapinlahden sairaala-alue täyttää selvästi rakennusperintölain mukaisen suojelupäätöksen edellyttämät vaatimukset. Piiri katsoo, että ELY-keskuksen valituksenalainen päätös jättää rakennusperinnön suojeluarvojen turvaamisen toiveiden varaan tilanteessa, jossa Helsingin kaupungin asemakaavan muutoshanke on jo käytännössä osoittanut, että alueen suojeluarvot ovat

konkreettisesti uhattuja. Piirin näkemyksen mukaan rakennusperintölain mukainen suojelupäätös toimisi kohteen suojeluarvojen tarpeellisena turvana varmistaen, että myös tulevaisuudessa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoituspäätöksissä arvot tulevat turvatuiksi.

Piiri on tuonut aiemmassa ELY-keskukselle 26.6.2020 toimitetussa lausunnossaan esiin perusteluja, joiden mukaan alueen suojeleminen rakennusperintölain nojalla on tarpeen (<https://www.sll.fi/uusimaa/2020/06/26/lausunto-lapinlahden-sairaala-alueen-rakennussuojeluesityksesta/>). Toistamme perustelut tässä:

Piiri toteaa, että Helsinki-seuran rakennussuojeluesitys täyttää ns. rakennusperintölain (498/2010) keskeiset kriteerit, kuten

– 2.3 §:n 3-kohta ”kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi”, koska kaava uhkaa muuttua nykyisestä oleellisesti

– 3.1 §:n kaikki kriteerit (”Rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.”)

– 8 §:n kaikki kriteerit: harvinaisuus, tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus ja historiallinen kerroksisuus

Näistä syistä Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri tukee Lapinlahden sairaala-alueen suojeluesitystä ja toteaa, että kohteelle olisi tarpeen myös 6 §:n vaarantamiskielto.

Lisäksi piiri yhtyy Lapinlahden Lähde Oy:n, Osuuskunta Lapinlahden Tilajakamon, Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry:n, Kakspy Palvelut Oy:n sekä Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen yhteisessä mielipiteessä 7.4.2021 esiin tuotuihin perusteluihin Lapinlahden sairaalan alueen suojelutarpeesta.

Lisätiedot: va. toiminnanjohtaja Lauri Kajander, p. 045 1140 088, lauri.kajander@sll.fi

Helsingissä 9.4.2021

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Laura Räsänen
puheenjohtaja

Lauri Kajander
va. toiminnanjohtaja

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET
FINNISH GOVERNMENT

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case:

VN/26896/2020

YM; Valitus Uudenmaan ELY-keskuksen rakennussuojelupäätöksestä 2.11.2020
UUDELY/6332/2019, ollamääräämättä Lapinlahden

Asiakirja / Dokument / Document:

VN/26896/2020-YM-16

Lausuntopyyntö Helsingin kaupungille

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures:

Allekirjoittaja Undertecknare Signed by	Allekirjoituspäivämäärä Datum för underskrift Date of signature	Varmenteen myöntäjä Certifikatutfärdare Certificate issued by
Korhonen Reko 91195290J	2021-04-16T09:51:10	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK

